1. ÜNİTE

1 Emine Işınsu ile Edebiyat Üzerine Bir Söyleşi

Sayfa 10

Emine Işınsu, edebiyat çevrelerinin tanıdığı bir isim… Türk Edebiyatının yaşayan önemli romancılarından biri... Yıllar yılı romanlarında insanımızın ruh dünyasını anlattı. "Kaf Dağı'nın Ardında", "Cumhuriyet Türküsü", "Dost Diye Diye", "Nisan Yağmuru" ve "Havva" son yıllarda kaleme aldığı roman ve deneme kitapları. Yazarın en son yayınlanan "Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri" isimli romanı, Yunus Emre'yi anlatıyor. Tasavvufun inceliklerini, derinliklerini ve güzelliklerini dile getiriyor romancımız bu eserinde. Emine Işınsu ile son romanı, Yunus Emre ve edebiyat dünyamız üzerine konuştuk.

YARDIM: "Yunus'un romanını yazmak için kırk yıl bekledim" diyorsunuz. 40 yaşlarındayken yazmayı tasarladığınız eseri 20 yıl gecikmeyle gün ışığına çıkardınız. Yunus gibi 40 yıllık bir çileden geçmek mi gerekiyordu? Bu eseri ortaya çıkaran ruh dünyasından bahseder misiniz?

IŞINSU: Bir Yunus romanı yazmak için çok uğraştım. Ama olmadı. Bir türlü o ruh dünyasına giremedim. Başka konuları ele alan birçok roman yazdım. Aradan yıllar geçti. Derken bir gün, bir arkadaşla sohbet ederken; içimden geldi, dudaklarım söyledi: "Artık Yunus'u yazacağım" dedim. Dudaklarımdan çıkanı kulağım işitince, birden yüreğimde derin bir sorumluluk ve büyük bir ağırlık hissettim. Fakat aynı zamanda haz içinde, kararlı, sabırlı ve neşeliydim. Yunus romanını işte bu ruh hâliyle yazdım.

YARDIM: Yunus sevgisinin henüz çocukken yüreğinizde yeşermeye başladığını söylüyorsunuz. Bugün aramızda bulunmayan ve ebediyete göçen anneniz Halide Nusret Zorlutuna'nın evde okuduğu şiirler arasında Yunus'unkileri çok sevmişsiniz. Milletimizin Yunus'a gösterdiği bu büyük ortak sevginin temelinde ne yatıyor?

IŞINSU: Yunus'un halkın dili ile söyleyip, okuyucuya gönül gözünden süzülen bir aşk şarkısı söylemesinden kaynaklanıyor sanıyorum. Milletimizin asırlardır Yunus'a gösterdiği ortak sevginin temelinde; onun Allah'a, insana, tabiata gösterdiği, son derece samimi, dürüst, pırıl pırıl, şeffaf, tükenmeyen bir pınar gibi hayat kaynağı olan bir aşk terennümü var. Bu aşkı, analarımızın diliyle ifade ediyor.

YARDIM: Yunus Emre'yi büyük bir başarıyla anlatıyorsunuz son eserinizde. Portresini "Beşerî" yönüyle ve "insanî" vasıflarıyla çiziyorsunuz. Yunus'u "melekvârî" tahtından alıp meziyetleri ve zaaflarıyla bir insan sandalyesine oturtuyorsunuz adeta. Bundan kastınız ne idi?

IŞINSU: Evet, okuyucuya bu aşk adamı, bu en içten şiirleri söyleyen, bu dürüst, bu zarif, ince, yüksek ahlaklı kişi tıpkı sizin gibi, benim gibi bir insandı, o hâlde onun meziyetleri bizlere de yansıyabilir, demek istedim. İçinde bulunduğumuz zamanın kargaşasında tasavvuf niçin yaşanabilir olmasın? Böyle bir isteğin doğması için bir Yunus'un, Yunuslarımızın ulaşılmaz yerlerde değil, şu dünya şartlarında meziyetleri ve zaaflarıyla insan olarak yaşadıklarını hatırlamalıyız. O nedenle ben Yunus'u daha çok insani yönüyle ele aldım.

YARDIM: Sizce yazarın sorumluluğu ve görevi nedir, ne olmalıdır?

IŞINSU: Bence bir yazarın sorumluluğu; ait olduğu milletin, millî ve aynı zamanda evrensel değerler açısından, bir, bir kaç adım ileri gitmesini sağlaması, o milllete ayna tutup, ona kendisini ve insanı buldurmaya çalışmasıdır. Her güzel şeyin yolu, gönülden geçiyor ve şuurla buluşuyor sanıyorum. Bir yazarın görevi bu yoldan öte ne olabilir ki…

YARDIM: Uzun bir koşunun içindesiniz. 1966'da ilk romanınız yayınlandı. Yazı faaliyetinizin daha öncesi de var. Sizin roman vadisindeki şaheserinizi "Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri" ile gün ışığına çıkardığınıza inanıyoruz. Siz de aynı kanaatte misiniz?

IŞINSU: İltifat ediyorsunuz efendim, teşekkür ederim. Ben en çok "Çiçekler Büyür" isimli romanımı severdim. Fakat Yunus'a duyduğum derin sevgiden ötürü, "Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri"yi de seviyor hem de hissettiklerimi, tam anlamıyla hissettiremedim endişesi taşıyorum.

YARDIM: Türk romanında, kültürümüzde ve fikir dünyamızda iz bırakmış Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Mevlana gibi abide şahsiyetlerin, öncü kişilerin yeterince işlendiği söylenebilir mi? Yeni romanlarınızda Yunus'tan sonra başka tasavvuf büyüklerimizi de anlatacak mısınız?

IŞINSU: Onlar için ne yapsak az olur, kifayetsiz olur. Bu açıdan bakınca yeterince işlenmediği kanaatindeyim. Bence sadece Türkiye'de değil, bizimle beraber diğer ülkelerden de ilim adamlarının, romancıların, yayıncıların, filmcilerin bu "abide şahsiyetleri" araştırmaları, kendi gönül süzgeçlerinden geçirerek bütün dünyaya anlatmalarını isterim.

YARDIM: Emine Hanım vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.

IŞINSU: Ben teşekkür ederim efendim.

Mehmet Nuri Yardım

(Romancılar Konuşuyor, Nesil Yayınları – Düzenlenmiştir.)

Oyun yazarı, şair, eleştirmen ve çevirmen Oflazoğlu 1932'de Adana'da dünyaya geldi. 1945 yılında II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden önce, ailesiyle İstanbul'a geldi. Kumkapı (Gedipaşa) Ortaokulunu, Vefa Lisesini bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdi. Bir yıl sonra Edebiyat Fakültesine geçiş yaptı. Felsefe ve İngiliz Edebiyatı bölümlerini bitirdi. Askerlik görevini Genelkurmay Başkanının özel çevirmeni olarak yaptı. 1963 yılında Fullbright bursu kazanarak tiyatro eğitimi için, ABD'nin Washington Üniversitesine (Seattle) gitti. Daha önce Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinde tiyatro dersleri vermiş olan Grand Redford'un öğrencisi oldu. Kezban adlı ilk oyununu orada yazdı ve oyun ilk kez Seattle'da sahnelendi. 1964 yılında Türkiye'ye döndü ve TRT İstanbul Radyosu tiyatro bölümünde dramaturg olarak çalıştı. Çalışmaları ile bir çok ödül aldı.

Yalnızca ders kitaplarında okuduğumuz ansiklopedilerden öğrendiğimiz tarihî simalar, onun tiyatroları ile hayat buldu ve kişileşti. Padişahlar hanım sultanlar, devlet adamları, yeniçeriler, sipahiler, şehitler, köylüler ve daha birçok karakter tarihin tozlu yapraklarından çıkarak karşımıza geldi. Onun oyunları ile zaman tünelinden geçtik, tarihimizdeki birçok olaya ve olguya, içinden bakabildik. Oflazoğlu, sanatını tiyatronun büyüsü ile buluşturdu ve bize tarihi yaşattı.

Sunucu: Efendim, özellikle tiyatro eserlerinizle tanınıyorsunuz. Osmanlı tarihini tragedya için büyük bir kaynak olarak görüyorsunuz. Ne tür tepkiler alıyorsunuz?

A.Turan Oflazoğlu: Kinderman diye ünlü Avusturyalı bir tiyatro adamı İstanbul'a geldi. O sırada benim IV. Murat oynanıyor Atatürk Kültür Merkezinde. İşte Kinderman'a gösteriyorlar bu oyunu, konuyu anlatıyorlar. Yanına bir çevirmen koyuyorlar. Önemli yerleri tercüme etsin diye. Oyun bittiği zaman Kinderman: "Bu Avusturya'yı büyüleyecek kadar güzel bir oyun." demiş. Bundan daha güzel bir şey olabilir mi? O kadar mutlu olmuştum ki hiç unutamıyorum bunu.

Sunucu: Oyunlarınızdaki tarihî kişiler gece gördükleri düşlerden etkileniyorlar ve bunları yorumlayarak ona göre hareket ediyorlar. Düşlerin insan hayatı üzerindeki etkisi nedir?

A.Turan Oflazoğlu: Düşler derken, korkulu rüyalar, kâbuslar demiyorum. Ben epeydir yazı yazamıyorum. Yazdığım dönemlerde, yazmaya başlamadan önce mutlaka düşler görürdüm. O düşlerde genellikle annem olurdu, ırmak, nehir, deniz filan olurdu. Bu düşlerden birini gördüm mü "Allah'ım geliyor!" derdim, sevinçten dört dönerdim. Bir şey başlar ve dökülürdü ağzımdan. Yürüyüşe çıkardım, yanıma kâğıt kalem alırdım mütemadiyen. Bazen gece üçte dörtte uyanırdım. Bakıyordum, konuşuyorlar kişiler ağzımda. Notlar alırdım. Ondan sonra o notlar birleştirilir bir organizma hâlinde, oyun çıkardı. Epeydir bu olmuyor ne yazık ki. Demin sözünü ettiğim şeyleri yaşarsam yeniden inşallah yazmak isterim.

Sunucu: İnşallah, ben heyecanla, dört gözle bekleyeceğim kendi adıma. Tabii ki Türkiye'de bekleyecek... Bize Amerika'daki hayatınızdan da bahseder misiniz?

A.Turan Oflazoğlu: Askerden terhis olmadan önce Fullbright sınavlarına girdim. Burs sınavını kazandım, Amerika'ya gittim. Oyun yazarlığı derslerini orada aldım, İlk oyunu da orada yazdım. Kezban'ın İngilizcesi ilk defa orada oynandı.

Kezban, benim rahmetli amcalarımdan birinin hanımıydı. Benim babaannem beş çocuk doğurmuş, dördü savaşta, dünya savaşında şehit oluyor, yani bu kadın dört defa künye alıyor. Düşünebiliyor musunuz, kapı çalınıyor, jandarma gelmiş künye getiriyor. Dört defa... Babam rahmetli, hafız ve hoca olduğu için askere alınmıyor. O zamanlar öyle bir uygulama varmış. Benim "Kezban", "Allah'ın Dediği Olur", "Elif Ana" oradaki yaşantılarım sayesinde ortaya çıkmış eserler.

Sunucu: Yurt dışına nasıl çıktınız?

A.Turan Oflazoğlu: Seattle'da Washington Üniversitesinde Grand Age Redford diye bir adam tiyatro dersleri veriyordu. Benden önce Güngör Dilmen gitmişti ve o hocayı tanımıştı. Güngör Dilmen benim arkadaşımdır ve benim şiirlerimi çok sever hatta bana derdi ki "Senin bu şiirlerin var ya... Sen tiyatro yaz, mutlaka yaz, bizim Shakespeare'imiz, bizim Moliere'imiz sen olacaksın" derdi. Kendisi benden önce meşhur olmuş, düşünün yani, Midas'ın Kulakları'nı yazdı. Hiç unutmam IV. Murat'ı yazdığım zaman, oturduğu evin bahçesinde okudu, hiç gözü sulu birisi olmadığı hâlde gözlerinden yaşlar indi. Ne dedi biliyor musunuz? Tiyatroda benim rakibim olan birisi üstelik "Turan, bu oyun var ya tiyatro tarihinin yüzlerce oyununu silindir gibi ezip geçiyor" dedi. Ondan sonra IV. Murat öyle bir patladı ki... Anlatamam.

Sunucu: Bu ülkenin yetiştirdiği bu çok değerli insanın toplumumuza bir mesaj vermesini istiyorum. Mesajı da tıpkı eserleri gibi geleceğe kalacak bir miras, bir ders niteliğinde. Kendisine nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

A.Turan Oflazoğlu: Benim oyunumda şehzade Cem şöyle söyler; "İnsanın gerçek vatanı dili midir ne?" İnsanın gerçek vatanı dilidir. Türkçe giderse, Türk kalır mı? O nedenle Türkçeye sahip çıkmamız gerekiyor.

(Türkiye Dil ve Edebiyat Dergisi 44. Sayı-Düzenlenmiştir.)

Çocuk San-Yaş Vadisi'nde dedesi, üvey ninesi, Orozkul, Bekey Hala, Seydahmet, Gülcemal ve köpeği Beltek ile beraber yaşamaktadır. Dedesi Mümin ona bakmaktadır. Çocuğun annesi ve babası ayrılmış o da dedesi Mümin'e bırakılmıştır. Annesiz ve babasız büyüyen çocuğun tek tesellisi ise onu sahiplenen Mümin Dedesinin varlığıdır. Annesi ve babası onu çok küçük yaşlarda terk etmişlerdir. Annesi şehirde kendine yeni bir yaşam kurmuştur. Çocuk babasının beyaz geminin kaptanı olduğuna, bir gün başı insan başı olan bir balık olup beyaz gemiye kadar yüzeceğine ve babasıyla konuşacağına inanmaktadır. Aşağıda yer alan bölüm, çocuğun babasının yanına gitmenin ve onunla birlikte yaşamanın hayalini kurduğu bir günü anlatmaktadır.

Beyaz Gemi uzaklaşıyordu. Dürbünde bacaları bile görünmüyordu artık. Az sonra tamamen gözden kaybolacaktı. Şimdi çocuk, babasının gemisiyle yapacağı yolculuğun sonunu düşünmeli, bir son uydurmalıydı. O ana kadar her şey çok iyi gitmişti ama işin sonunu getiremiyordu bir türlü. Balığa dönüşmesini, çaya atlayıp göle kadar gelmesini, gemiye ulaşmasını, babasına kavuşmasını kolayca canlandırıyordu gözünde. Babasına anlattıklarını da çok iyi hatırlıyordu. Ama bundan sonrasını bilemiyor, düşünemiyordu. Az sonra sahil görünecekti mesela. Daha sonra da gemi iskeleye yanaşacaktı. Denizciler gemiden çıkacak, her biri kendi evine gidecekti. Babası da gidecekti tabii. Karısı ve iki kızı rıhtımda onu bekliyorlardı. Şimdi ne yapacaktı peki? Ya babası onu almazsa? Haydi aldı diyelim, karısı ne der o zaman? "Bu çocuk da nereden çıktı? Burada ne işi var?" demez mi? Hayır, hayır, en iyisi babasıyla gitmemekti.

Bu arada Beyaz Gemi gittikçe uzaklaşıyor, güçlükle görünen bir nokta hâline gelmiş bulunuyordu. Güneş de suyun üzerine iyice çökmüştü. Dürbünle bakınca, ateş kırmızısı ve leylak rengindeki parıltılar göz kamaştırıyordu. Ve işte gemi artık görünmez oldu. Beyaz gemi masalı böylece son buldu. Şimdi eve dönmesi gerekiyordu.

(...)

Hava kararmış, gece olmuştu. Çocuğa ilkokul çantasının alındığı gün işte böyle geçti. Yatacağı zaman bir süre çantayı koyabileceği bir yer aradı. Nereye koyacağını bilemiyordu. Sonunda onu baş ucuna, yastığın hemen yanına koydu. Daha sonra, okula başladığında, sınıfın yarısından fazlasında aynı cins çantanın olduğunu görecekti. Ama şimdilik bunu bilmiyordu, bilse bile önemi olmazdı. Çantası onun için çok güzel, çok özel bir şey olarak kalacaktı. Kısa hayatında onu yeni yeni olayların beklediğini, bir gün bu dünyada yapayalnız kalacağını, çantasından başka bir şeyi olmayacağını da bilmiyordu çocuk. Bütün bunlara sebep, çok sevdiği "Boynuzlu Maral Ana" masalı olacaktı.

O akşam bu masalı bir defa daha dinlemeyi öyle istiyordu ki! İhtiyar Mümin de çok severdi bu masalı ve onu sanki görmüş gibi, göğüs geçire geçire gözyaşını tutamadan, ara sıra derin düşüncelere dalarak anlatırdı. Ama dedesini rahatsız etmek istemedi. Onun masal anlatacak durumda olmadığını anlıyordu. "Başka bir zaman dinleriz." Dedi çantasına. "Şimdi onu sana ben anlatayım. Dedemin anlattıklarını kelimesi kelimesine söylerim sana. Öyle yavaş anlatacağım ki başka kimse duymayacak. Ama sen iyi dinle. Ben, sinemadaki gibi her şeyi gözümde canlandırarak anlatmayı severim. Dedem bu masalda anlatılan her şeyin gerçek olduğunu söylüyor. Hepsi olmuş bunların...

2 Kadın Dediğin

Kadın gibi kadın olacak kadın dediğin, çıtır çerez niyetine yemediğin.
Bir gecelik değil, ömürlük olacak ömürlük. Yıllara rehaveti değil huzuru taşıyacak.
En seksi leydi olmayı da bilecek, hanım sultan olup sözünü geçirmeyi de.
Cıvık konulara takılıp zaman tüketmeyecek, küfretmeyecek, kadın dediğin ayıp nedir bilecek.
Sıkboğaz edip seni yalancı durumuna düşürmeyecek.
Seni öyle bir tutacak ki arkadaş, sen bile şaşıracaksın öyle tutulduğuna.
İki lafın başı, her tartışmada ayrılalım tehdidi savurmayacak.
Sabırlı olacak ve asla gururuna dokunmayacak.

Para lazımcılardan, kürkçülerden, cep telefonu manyaklarından, dırdırcılardan,
unutkanlıklarını senin üzerine atanlardan, kendi yetersizliğini seni suçlayarak rahatlayanlardan,
raf süslerinden, tehditkârlardan, kaçaklardan, kıkırdayanlardan, boş bakanlardan olmayacak.
Saflığı, cahilliği, aptallığı oynamayacak, biraz ukala olabilir ancak sana rol yapmayacak.
Bir şeyi çok isterse ve inançları doğrultusunda yapacak.

En önemlisi kendini sevecek arkadaş, kendini sevmeyen kadından sana ne hayır gelir?
Bir bakarsın ki yıllar sonra bu kadınla ne yatağa sığabiliyorsun, ne toprağa…

Analığını da bilecek, çocuklarından saygı görmeyi de, anaya babaya hürmet etmeyi de…
Kadın kadın olacak be, seni sadece sen olduğun için, sensin diye sevecek.
Parayla pulla, kariyerle, kimin ne dediğiyle, sınırlamayacak.
Hem sevgilin, hem arkadaşın, hem annen, hem çocuğun olacak, bağrına basacaksın huzurla… Bileceksin ki evde 'O' kadın tarafından beklenmenin zevkini hiçbir zevk yaşatamaz sana…

Öyle bir kadın işte… Nerede öyle kadın, yoktur deme…
Sen de adam olacaksın, seçmesini bileceksin!

Can YÜCEL

Gerçek adı Mehmet Namdar olan ve 1896 yılında Konya'da doğan usta şair, soyadını da yine aynı yerde bulunan Karatay Türbesi'nden esinlenerek almıştır. Hukuk Mektebi'nde okumuş, daha sonra ondaki yeteneği gören bir maarif müfettişinin aracılık etmesiyle, birkaç arkadaşıyla birlikte Fransa'ya gönderilmiştir. Paris'te Sorbonne Üniversitesinin Felsefe bölümünü bitiren Karatay, yurt dışına gitmeden önce de döndükten sonra da Anadolu'nun çeşitli okullarında öğretmenlik yapmıştır.

"Felsefî Meslekler Sözlüğü, Namık Kemal ve İdealizmi, Yazma Dersleri, Kitaplarımın Hikâyesi, Geçti Bor'un Pazarı" gibi eserleri vardır.

Eşeğe Gem Vurmayın

Benim ağzım pek yandı, ama siz dikkat edin,
Yalnız layık olan adama hürmet edin,
Haddini kim bilmezse ona hakaret edin,
Ele alçak durmayın, onu hakikat sanır,
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.

***

Gösterme karda gez de kimseye izlerini,
Kıymet bilmeyenlere arz etme cevherini,
Varlığını belli et, açmadan her yerini,
Bir hamal kayığını sarhoş bilmez, yat sanır,
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.

Komşunun Tavuğu Kaz Görünür

İnsanoğlu nedense doymak bilmez bir açtır,
Elin tarlası bitek, kendininki kıraçtır,
Elin keçe külahı kendi gözünde taçtır,
Nasıl bağrı yanıktır, hele bir ağız açtır,
Kendi karısı kuru, kızı cılız görünür,
Komşunun tavuğu kaz, karısı kız görünür.

Namdar Nami Karatay

Seni elinin tersiyle değil avucunun içiyle kavrayacak.
Bileceksin ki emin ellerdeyim, başkası tutamaz elimi böyle.
Rahat olacaksın yanında, çok konuşmayacak, beynini didiklemeyecek.
İnce olacak; seni senin kadar düşünecek.
Sen onu merak ettiğinde kendisine hesap soruluyor havalarına girmeyecek.
Senin inceliğine karşı umursamaz sözler sarf etmeyecek.

Adamın sinirini bozmayacak, cinlerini tepesine çıkarmayacak.
Sanki sen onun için varmışsın,
her ne zaman istese emrine amadeymişsin,
o ne yaparsa yapsın her istediğinde yanında elinin altında olacakmışsın
triplerine girmeyecek.
Sen ona sevgini hissettirdiğinde,
Sen ona kayıtsız şartsız âşıkmışsın gibi havalara girmeyecek.
Erkek dediğin ilgi gördüğünde ilgiyle, sevgi gördüğünde sevgiyle karşılık verecek.
Erkek dediğin, sen onun için kendine baktığında,
sırf ona daha güzel görünmek için giyinip kuşandığında
hiçbir şey olmamış gibi davranmayacak.
Ruhunu okşamasını bilecek. Romantik olacak,
Kimi gün habersizce kucağında çiçeklerle çıkıp gelecek.
Özel günleri unutmayı marifet sanmayacak.
Kayıtsız olmayacak senin bütün zarafetine karşı.
Gerçekten seven bir kadın sevgi ve ilgi bekler,
Erkeğine verdiği aşkın karşılığında küçük bir tatlı söz,
Kısa bir mesaj, bir çağrı bile onu mutlu edebilir.
Erkek dediğin bütün bunları cebinden para harcıyormuş gibi cimrilikle yapmayacak.
Ben aranmayı, çok aramayı sevmem demeyecek.
Her şey kendi istediği gibi olsun istemeyecek.
Sadece kendi canının istemesine bağlamayacak her şeyi.

Erkek dediğinin, hissettiğiyle yaptığı şey arasında uçurum olmayacak.
Cesur olacak cesur.
Seni seviyorum derken korkmayacak, başka şeylerin arkasına gizlenmeyecek.
Seviyorum deyip bir sonraki perdede kaçmayacak, özlüyorum diyorsa gelecek,
Kaybetmek istemiyorum diyorsa kaybetmeyecek.

Pısırık olmayacak erkek dediğin. Erkek dediğin erkek olacak.
Seni sadece sen olduğun için sevecek. Parayla pulla, kariyerle, güçle,
Kimin ne dediğiyle hareket etmeyecek.
Hem sevgilin, hem arkadaşın, hem dostun, hem baban, hem çocuğun olacak,
Huzurla bağrına basacaksın.

Can YÜCEL

Düğmelerin Anlattığı Tarih

"Açılan her bir düğme bir sırrı açığa çıkarır, samimiyet seviyesini bir derece artırır."

İtalya'nın doğusundaki Ortaçağ kasabası Santarcangelo'da nevi şahsına münhasır bir müze, bir Düğme Müzesi açan Giorgio Gallavotti, düğmelerin sembolik önemini bu cümleyle özetliyor.

Düğmelerin sadece işlevsel malzemeler değil aynı zamanda ikili ilişkilerin ve tarihin detaylarını yansıtan küçük hazineler olduğunu düşünen Gallavotti, 2008'de Düğme Müzesini açmış. Müzede, 1700'lerden bugüne kadar her çağdan örneklerle, başta İtalya olmak üzere dünya tarihi düğmeler üzerinden aktarılıyor. Siyasi, toplumsal değişimler ve moda akımlarını yansıtan düğmeler sergileniyor. Gallavotti'nin ailesine ait şahsi koleksiyonla açtığı müze zamanla özel bağışlarla da genişleyerek 8 bin 500 düğmeye ulaşmış. Müzeyi bugüne kadar dünyanın hemen her yerinden yaklaşık 200 bin kişi ziyaret etmiş.

"Tarihin Tanığı" Düğmeler

Giorgio Gallavotti, düğmelerin şekil ve desen değişiklikleriyle yalnızca moda akımlarının değil tarihî değişimlerin de göstergesi olduklarını söylüyor. Düğmeler şekil ve desen değişiklikleriyle yalnızca moda akımlarının değil, tarihî değişimlerin de göstergesi oluyor.

Giorgio Gallavotti - Düğme Müzesi Kurucusu

Düğmeleri "tarihin tanıkları" olarak gören Gallavotti, müzeyi de bu tanıklığı yansıtacak şekilde düzenlemiş. Müzenin 3 ayrı bölümünün ilkinde düğmeler; ait oldukları yüzyıllara göre, ikinci bölümde sembolik değerlerine göre, üçüncü bölümde ise yapıldıkları malzemeye göre sıralanıyor.

Müzedeki önemli eserler arasında Papa 14. Clemente'nin Mozart'a Roma ziyareti sırasında hediye ettiği, üzerinde bestecinin portresinin bulunduğu bir düğme; Picasso'nun Coco Chanel için tasarladığı bir parça; papalara ve asilzadelere ait düğme örnekleri de bulunuyor.

Osmanlı Düğmesinin Hikâyesi

1908 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nda yapılan ay-yıldızlı bir düğme de müzede sergileniyor. Düğmenin ardında ise bir aşk hikâyesi yatıyor. Tarihçi Alessandro Minardi Cesena tarafından müzeye bağışlanan düğme Cesena'nın aile yadigârıymış. Cesena'nın büyük büyükbabası soylu bir genç kıza aşık olmuş. Ancak genç kızın babası bu evliliğe izin vermemiş. Bunun üzerine o da orduya yazılarak büyük başarılar elde etmiş, madalyalar kazanmış. Artık saygın bir asker olmasından cesaretle aşık olduğu genç kızı yeniden istemeye karar vermiş ve nişan hediyesi olarak da bu düğmeden 6 tane yaptırmış.

Gallavotti, hikayenin sonunu kesin olarak bilmese de "Muhtemelen evlendiler ve bu düğme bağışı yapan kişinin büyük-büyükannesine aitti" diyor.

Konuşan Düğmeler

Toplumsal ve siyasal değişiklikleri yansıtan düğmeler arasında, Soğuk Savaş'ın bitişi şerefine hazırlanmış bir düğme örneği de yer alıyor. Müzedeki düğmelerden, "belle epoque" döneminde gösterişli, 1960'larda lüks malzemelerden yapılmış, 1980'lere kadar ise daha sade tasarımların öne çıktığı görülüyor. Müzenin kurucusu Giorgio Gallavotti, tutkuyla anlattığı düğmeleri bir üniversitede ders olarak da öğretmiş.

Gallavotti, düğmelerin anlattığı tarihi Bologna Üniversitesinde 2011'de "Konuşan Düğmeler" başlıklı bir derse dönüştürmüş.

Fransa Kralı ve Sultan

Gallavotti, bloğunda yazdığı bir hikâyeyle de düğmelerin tarihte iletişim aracı olarak da kullanıldığını belirtiyor: "Fransa Kralı 1. François, üzerinde 13 bin 600 altın düğme bulunan siyah bir kadife elbise diktirdi. Bir Sultan'ı ağırlayacaktı ve Sultan'a kendisinin ondan daha zengin olduğunu göstermek istiyordu. Ama Sultan'a "Ben senden zenginim" diyemezdi, deseydi de Sultan'ı inandıramazdı. Ama elbisesindeki altın düğmeler onun yerine bunu söyledi, yani bu olayda da düğmeler konuştu."

Eskiden düğme sayısının kişilerin sosyal sınıfının göstergesi olarak görüldüğünü anlatan Giorgio Gallavotti, günümüzü düğmeler üzerinden yorumlamasını istediğimde ise düğmesiz elbiseme bakarak şunları söylüyor:

"Artık kadınlar düğme kullanmıyorlar çünkü bağlanmak istemiyorlar."

http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/08/140803_dugmeler

2 Doğu ve Batı'nın Estetik Algısındaki Farklılıklar

Çağlar içerisinde estetik kuramlardaki en büyük değişim oranlarda gerçekleşmiştir. Yıllar içerisinde yalnızca Orta Çağ Avrupası'nda bile oranların değiştiği gözlemlenir. İnsan gözüne ideal görünen estetik değerler genellikle doğadaki oranlara çok ters düşmeyen görüntüleri yakalayan formlardır.

Batı'nın estetik algısını anlayabilmek ve tarihsel gelişimini gözlemleyebilmek için öncelikle Antik Yunan'daki ideal estetik kavramlarını çözümlemek gerekir. Antik Yunan estetiği özellikle insan bedeninde mükemmelliği öngörür. Eski Yunan'daki güzellik kavramını dönem ozanlarının sıkça tekrarladığı bir dize özetler: "Güzel olan sevilir, güzel olmayan sevilmez."

Eski Yunan'daki güzellik kavramı aynı anda birçok nitelikle birlikte ifade edilir. Her seferinde güzellik bir başka özellikten ileri gelir. Örneğin Delfoi Rahibine güzeli değerlendirme konusunda ölçütler sorulduğunda, rahip; "En güzel, en adil olandır." ifadesini kullanır. Bunların yanı sıra, Yunan sanatının estetik idealleri "ılımlılık", "uyum" ve "simetri" ile bağdaştırılmıştır.

Bu durumun, tanrı tasvirlerinin insan bedenleri şeklinde ifade edilmesinden kaynaklanmış olması muhtemeldir. Tanrılar insanların birer kopyası şeklinde ifade edilirken, insanda bulunan en mükemmel ögeler bir araya getirilerek tasvir edilmiştir. Yunan heykelleri, sıradan bir insana göre, gereğinden fazla mükemmeldir. Bu da estetik ideallerin formu hakkında bize fikir verir. Bugünkü kuramlar dâhilinde bakıldığında, güzelliğin klasik tanımının ya da klasik ölçülerinin genellikle Antik Yunan tanımları ya da ölçüleri olduğu söylenebilir. Özellikle heykelde bu durum tartışmasızdır.

Doğu ve Batı'nın estetik algılarına bakıldığında her topluma göre değişen dinamikler görülür. Bu dinamiklerde etkili olan ögelerin başında din ve kültür gelmektedir. Örneğin; Mısırlılar mimaride ve görsel tasvirlerde, dinî kurallar sebebiyle perspektifi yok saymışlardır. Ancak Batı sanatına bakıldığında, perspektif, ışık-gölge ve boyutluluğun önemi büyüktür. Toplumlardaki güzellik kavramını şekillendiren oran-orantı algısı da değişiklik göstermektedir. Oran-orantı olgusu ile ilgili olarak Umberto Eco şöyle bir örnek verir;

Orta Çağ, Doğu topraklarında farklı kurallar hüküm sürmüştür. Avrupa'da sanatçılar, sanat eserlerinin gücün bir ifadesi olarak görülmesi sebebiyle kilise ve saraylar tarafından kontrol altında tutulmuştur. Özellikle Orta Çağ'da sanatçılar bir aristokratın, sarayın, prensliğin ya da kilisenin himayesi altında çalışırdı. Doğu topraklarında da sanat zenginliğin ve gücün bir ifadesi olarak görüldüyse de, İslamiyet sonrası toplumlarda belirli sınırlar vardı. Dinen günah olduğuna inanılan insan figürü resmedilmesi, temsiliyette birçok problemi de beraberinde getiriyordu. İnsan yüzleri çizilmiyor ya da belirsiz çiziliyordu. Aynı sebepten dolayı perspektif kullanılmıyordu. Bu kurallar çerçevesinde resim sanatı gelişme gösteremediyse de, görsel ifadenin önemli temsilcilerinden biri olan Minyatür sanatı oldukça geniş bir yer edindi. Dönemin her türlü önemli olayı minyatürler aracılığıyla kaydedilmeye başlandı. İslamiyet sonrası toplumların bir diğer önemli sanatsal ifadesi mimari yapılardı. Avrupa'nın dinî temsiliyeti açısından da önemli bir yer tutan mimari Doğu toplumları içinde zenginlik ve ihtişam simgesiydi. Camiler, medreseler ve saraylar inşa ederek gücünü ispatlayan Doğu toplumları, büyük yapıların inşasıyla beraber pek çok sanat dalını da beraberinde geliştirdi. Çini, ahşap oymacılığı ve maden işlemeceliği gibi hem dekorasyonda hem de günlük hayatta kullanılan sanat dalları ilerleme gösterdi. Bu sanat dallarında ise Avrupa'dan farklı olarak kaynak doğa ağırlıklıydı. Hayvan ve bitki motifleri çokça görülmüştür.

Osmanlı Tarihi boyunca İstanbul, Bursa ve Edirne başta olmak üzere bir çok şehre pek çok önemli camii inşa edilmiştir. Osmanlı şehirlerinin uzak etkisindeki estetik değeri en büyük yapılar her zaman için camiler olmuştur. Bunların dışında şehirlerin diğer ögelerinin de medreseler, kervansaraylar gibi sivil ama dinî kültürle ilintili yapılar olduğu söylenebilir.

http://www.tded.org.tr/bpi.asp?caid=219&cid=6163

Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar;
Onu İstanbul diye toprağa kondurmuşlar.
İçimde tüten bir şey; hava, renk, eda, iklim;
O benim, zaman, mekân aşıp geçmiş sevgilim.
Çiçeği altın yaldız, suyu telli pulludur;
Ay ve güneş ezelden iki İstanbulludur.
Denizle toprak, yalnız onda ermiş visale,
Ve kavuşmuş rüyalar, onda, onda misale.
İstanbul benim canım;
Vatanım da vatanım...
İstanbul,
İstanbul...
Tarihin gözleri var, surlarda delik delik;
Servi, endamlı servi, ahirete perdelik...
Bulutta şaha kalkmış Fatih'ten kalma kır at;
Pırlantadan kubbeler, belki bir milyar kırat...
Şahadet parmağıdır göğe doğru minare;
Her nakışta o mana: Öleceğiz ne çare?
Hayattan canlı ölüm, günahtan baskın rahmet;
Beyoğlu tepinirken ağlar Karacaahmet...
O manayı bul da bul!
İlle İstanbul'da bul!
İstanbul,
İstanbul...
Boğaz gümüş bir mangal, kaynatır serinliği;
Çamlıca'da, yerdedir göklerin derinliği.
Oynak sular yalının alt katına misafir;
Yeni dünyadan mahzun, resimde eski sefir.
Her akşam camlarında yangın çıkan Üsküdar,
Perili ahşap konak, koca bir şehir kadar...
Bir ses, bilemem tanbur gibi mi, ud gibi mi?
Cumbalı odalarda inletir' Katibimî...
Kadını keskin bıçak,
Taze kan gibi sıcak.
İstanbul,
İstanbul...

Yedi tepe üstünde zaman bir gergef işler!
Yedi renk, yedi sesten sayısız belirişler...
Eyüp öksüz, Kadıköy süslü, Moda kurumlu,
Adada rüzgâr, uçan eteklerden sorumlu.
Her şafak Hisarlarda oklar çıkar yayından
Hala çığlıklar gelir Topkapı Sarayından.
Ana gibi yar olmaz, İstanbul gibi diyar;
Güleni şöyle dursun, ağlayanı bahtiyar...
Gecesi sünbül kokan
Türkçesi bülbül kokan,
İstanbul,
İstanbul...

Necip Fazıl Kısakürek

Hollywood yıldızlarını giydiren dünyaca ünlü modacı Atıl Kutoğlu ile keyifli bir söyleşi;

Atıl Bey, öncelikle kendinizden bahseder misiniz? Bugünlere nasıl geldiniz?

İstanbul doğumluyum, çocukluğum; Bursa, Edirne ve İstanbul´da geçti. İstanbul Alman Lisesini bitirdikten sonra, Avusturya´nın başkenti Viyana´da üniversitede işletme tahsil yaptım. Daha Alman Lisesinde öğrenciyken modaya olan tutkumu keşfettim ve defterler dolusu çizimler yaptım. Önce yazları Vakko´da lise sondayken de Beymen´de staj yaptım. Viyana´da daha öğrenciyken Viyana Belediye Başkanı'na tramvayda rastladım, kendisinden yardım istedim ve ondan aldığım bir bursla Avusturya´da ilk koleksiyonumu sergiledim. Daha sonra Münih´te "En İyi Genç Modacı", birkaç kez de "Avusturya´nın En İyi Modacısı" ödüllerini aldım. Daha sonra koleksiyonlarımı Düsseldorf, Milano, Paris ve New York´ta sergilemeye başladım.

Henüz lisede okurken defileler düzenliyordunuz. Şimdi dünyaca ünlü bir modacı oldunuz. O zamanlar böyle bir başarıyı öngörüyor muydunuz?

Daha o zamanlarda hayalim, tanınmış, tüm dünyada beğenilen bir modacı olmaktı ve Türkiye´yi, Türk kültürünü mesleğimle tanıtmak istiyordum tüm dünyaya. Bunu hedeflemiştim, bunun için çok çalışmayı göze aldım, yurt dışında tahsile gittim. Başaramayacağımı hiç düşünmeden bugünlere geldim.

Moda doğası gereği çabuk tüketilen, eskitilen bir şey. Yani bıçak sırtı bir konumu var. Sizce modayı kalıcı bir zemine oturtmak mümkün mü? Bunun için hangi alanlarla paslaşılması gerekiyor?

Modanın aslında güzel ve farklı tarafı devamlı değişen, belli, yakın periyotlarla yenilenen bir sanat ve endüstri dalı olması. Evet, son yıllarda, belki rekabet ve çeşitlilikten dolayı fazla hızlı tüketilir bir hâl aldı moda olayı. Bunu aslında hem liberal, herkesin bütçesine uygun ürünler yapan büyük zincirler beraberinde getirdi, ama aynı zamanda insanlarda modaya bakışı, değer verme olgusunu değiştirdi bu gelişme. Ben yine de üründe kaliteye ve iyi seviyeye önem veren insanlara güzel bir his ve bir yaşam tarzı sunan modacı ve markaların çok daha kalıcı olacaklarına inanıyorum.

Moda aslında kadın merkezli bir oluşum. Ama sektöre erkek modacılar hâkim. Dünyanın en ünlü modacıları hep erkek. Bunu neye bağlıyorsunuz?

Erkekler daha sınırsız, daha ideal gözlerle bakabiliyorlar kadınlara daha sanatsal yaklaşabiliyorlar sanırım. Ama çok başarılı olmuş bayan modacılar da yok değil: Coco Chanel, Donna Karan, Sonia Rykiel ilk aklıma gelenler. Kadınlar bir yandan kendilerini sınırlarken, bir yandan da kendi ihtiyaçlarından hareketle kendilerini nasıl daha güzel göstereceklerini, hatalarını nasıl saklayacaklarını tartarak, güzel ve doğru ürünleri yaratabiliyorlar. Erkekler daha sınırsız bir yaratıcılıkla yaklaşabiliyorlar kadın modasına ve ortaya mükemmel eserler çıkartıyorlar.

Bu alanda kariyer yapmak isteyen genç modacılara, öğrencilere ne önerirsiniz? Kendilerini nasıl geliştirsinler? Hangi damarlardan beslensinler?

Çok araştırmalarını, kendilerini geliştirmelerini öneririm. Büyük modacıların hayat hikâyelerini okuyabilirler. Kültürel olarak sergi, müze gezmelerini, sinema, tiyatro, opera vb. aktivitelerden beslenmelerini öneririm. Bir de hiç yılmamalarını. Eğer kafalarına bir şeyi koydularsa, onu gerçekleştirmek için çok kapı çalmalarını, kendilerine yardım edebilecek insanları, iknaya çalışmalarını, hayal kırıklıklarını önemsememelerini öneririm. Bir de orijinal, kendine has ve kimseye benzemeyen bir stil yaratmak çok önemlidir bu meslekte.

Teşekkür ederiz Atıl Bey!

Ben teşekkür eder, başarılar dilerim.

Röportaj: Ömer Üner

http://modahaber.com/haber-1754-roportaj-unlu-modaci-atil-kutoglu (Düzenlenmiştir.)

Hâlâ Türk Sineması'nın sultanısınız, bunun sırrı nedir?

Tek kelimeyle hayatım boyunca hep sinema öncelikli olduğu içindir belki. Yani hayatımın vazgeçilmezi, yaşam tarzım, bu mesleği hayatımın hiçbir döneminde eksilmeyen aşkla, tutku ile seviyor olmamdan diye düşünüyorum.

Keşke oyuncu olmasaydım dediğiniz zaman oldu mu?

Nasıl diyebilirim ki... İyi ki Allah bana yaşarken bu şansı vermiş. Bundan büyük armağan olamaz benim için. İyi ki oyuncu olmuşum, iyi ki bu mesleği seçmişim. Nasıl keşke olmasaydım diyebilirim.

Yaptığınız filmlerde çekiştiğiniz oyuncu oldu mu?

Belki bu cevap size çok klasik gelecek ama 200'ün üstünde film düşünün. Ve en küçük rolden en büyük rol oynayan arkadaşlarıma kadar hiçbiri ile en küçük bir çekişmem olmadı. Çünkü kader birliği ediyorsunuz setlerde. En olumsuz koşullarda uçurumun tepesinde sahne çekiyorsunuz, birbirinizi kolluyorsunuz, birlikte acıkıyorsunuz, birlikte mutlu oluyorsunuz. İnanılmaz bir bağ, yakınlık. Bir film bitiyor, öbür film başlıyor yeni oyuncularla. Yani bir nevi sinema dünyası bir aileyi oluşturuyor. Sete adım attığım anda bir aile ferdimle buluşacak gibi hissediyorum.

Yıllardır dilden dile dolaşan efsane gerçek oldu. Albüm çalışmanız nasıl gidiyor?

Şarkıcılık iddiasında değilim, buna rağmen yıllardır bana bir albüm yapmam için teklifler geliyordu. Biliyorsunuz, pek çok filmimde de sahnede söylemiştim. Sonuç olarak gelen tekliflere evet deme kararı verdim ve karşınızdayım.

Sizi yeni bir filmde oyuncu olarak ne zaman göreceğiz?

Çok uzun yıllardır sinemamı ihmal ettim diye düşünüyorum, ama Allah sağlık ve ömür verirse bu sene çok bereketli olacak. Sinemamızda şöyle bir gerçek var: Belli bir yaştan sonra senaryo bulmak çok zor oluyor. Daha çok konular genç yaştaki arkadaşlar için düşünülüyor. Onun için yıllardır onu mu yapsam, bunu mu yapsam ticari başarısı ne olur diye hep geri durdum biraz. Gerçek sebep buydu. Fakat bu sene benim bugünkü konumuma, duruşuma, dünya bakışıma uygun arka arkaya 3-4 tane proje geldi. Bunlardan ikisinde yönetmenlik yapacağım. İki farklı projede de başrol oynayacağım. Çok heyecanlıyım. Benim yıllardır düşündüğüm bir proje var. Gerçek bir hikâyeden. Toplumdaki tüm kadınları ilgilendiriyor. Yönetmenliğini yapmayı düşünüyorum.

Yeni sinemacılardan kimleri beğeniyorsunuz?

Tek kelime ile hepsi mükemmel hepsini hayranlıkla seyrediyorum. Genç oyuncular kendilerini gösterebilme imkânına sahipler.

Kızınız Yağmur şu an ne yapıyor?

Kızım Yağmur denilince yüzümde gülücükler oluyor. Hayatta beni mutlu eden Allah'ın bana armağanı. İyi ki hayatımda bir kızım oldu. Hayatım farklı bir anlam kazandı. Belli bir yaşa gelince arkadaş, dost olduğunuz zaman başka bir mutluluk. İyi ki yağmuru doğurmuşum diyorum. Yağmur mutlu olsun diye sağlığıma, yaşantıma dikkat ediyorum. Seyircim kadar Yağmur da benimle gurur duysun istiyorum. Yıllar önce aman çocuğum şımarık olmasın derdim, Allah gönlüme göre verdi. Son derece mütevazı, son derece paylaşımcı, ben sevgi dolu bir insanım benden bin kat sevgi dolu, merhametli ve müthiş dürüst, sıcak enerjisi ile insanları çekiyor kendine.

Kızınız Yağmur'un oyuncu olmasını istiyor musunuz?

Her şeyden önemlisi tahsilini tamamlaması daha iyi olur diye düşünüyorum. Onun bir iki filmde oynamasını ve oyuncu olmasını istiyorum. Sinemacı gözüyle bakıyorum, yönetmen gözüyle. Yaşının en güzel zamanı, o yaşta bir genç kızın dünyasını ne kadar güzel yansıtır ve de inanılmaz yetenekli. Yani kalıtımsal babası ve halası da oyuncu. Ayrıca geçen sene yurt dışında oyunculuk kurslarına da gitti. Bu sene onun için düşündüğümüz çok güzel iki projemiz var.

http://www.sozcu.com.tr/2013/genel/turkan-soray-basarimin-sirri-askta-2-408256/

Sunucu: Sayın Dinleyiciler, bugün sizlere dünyaca ünlü bilim adamı Tuğba Can'ı tanıtacağız. Hem kendisini yakından tanıyıp hem de madde ve evren hakkında bilmediğimiz birçok şeyi ona sorup öğreneceğiz.

Hocam, öncelikle hoş geldiniz. Dünya, sizi "Evrenin Sırlarını Çözen İnsan" olarak tanıyor. Bu sıfat nasıl oluştu sizin için?

T. Can: Çocukluğumdan beri çok meraklı bir insanım. Etrafımdaki her şeyi merak ederim. Küçükken gece odamın penceresinden gökyüzüne bakar, ay ve yıldızların hareketlerini izlerdim. Dünyadaki her şeyin ana maddesini, nasıl oluştuğunu merak ederdim. Hatta kendimce küçük deneyler bile yapardım.

Sunucu: Çok ilginç. Ne tür deneyler yapardınız meselâ?

T. Can: Evden su bardaklarını gizlice alır, odunluğa götürür, taşla ezer ve un hâline getirmeye çalışırdım. Elde ettiğim malzemeden tekrar cam yapmayı denerdim.

Sunucu: Bu deneyler size tekrar bilim alanında ilerlemenin yolunu açtı sanırım.

T. Can: Evet evet. O basit deneyler benim merakımı daha da artırıyordu. Örneğin, cam ve camdan yapılmış bir bardak arasındaki farkı veya demir ve demirden yapılmış bir anahtar arasındaki farkı öğrendim bu deneyler sayesinde.

Sunucu: Aradaki fark nedir peki? Bilmeyenler için açıklar mısınız lütfen?

T. Can: Tabii ki. Biri madde diğeri cisimdir. Cisimler maddeye şekil verilerek üretilir. Bardak, anahtar, kalem.. Bunların hepsi birer cisimdir.

Sunucu: Benim de hep merak ettiğim bir şey maddenin nasıl oluştuğudur. Hocam, madde nasıl oluşmuştur?

T. Can: Bu soruyu pek çok kişi sordu. Georges Lamaitre de bunlardan biriydi. Lamaitre bu sorunun cevabını ararken 1927 yılında Büyük Patlama Kuramı'nı ortaya attı. Bu kurama göre evren, çok sıcak ve yoğun bir nokta iken genişleyerek bugünkü hâline ulaştı. İşte atomları oluşturan daha küçük parçacıklar da bu sırada oluştu.

Sunucu: Teşekkür ederim hocam, böylece ben de kişisel merakımı gidermiş oldum. Aklıma başka bir soru geldi buna bağlı olarak. Peki, evrende ne kadar madde var? Madde ile enerji arasında bir ilişki var mı?

T. Can: Çok sık sorulan sorulardan biridir bu soru. Evrenin sadece %5 kadarı bildiğimiz maddeden, geri kalanıysa içeriğini tam olarak bilmediğimiz karanlık madde ve karanlık enerjiden oluşur. Madde ile enerji arasındaki ilişkiyi Albert Einstein 1905 yılında Özel Görelilik Kuramı'nı ileri sürerek açıklamıştır. Bu kurama göre madde enerjiye, enerji de maddeye dönüşebilir.

Sunucu: Hocam, demir de bir maddedir, su da. Peki, ikisi arasındaki fark nedir?

T. Can: Elbette biri katı, biri sıvı maddedir. Ancak, bu ikisinin yapıtaşlarına baktığımızda bir fark daha görürüz. Demir bir elementtir, suysa bir bileşik. Elementler, aynı tip yapıtaşlarından yani aynı atomlardan oluşur. Demir elementinin içinde yalnızca demir atomları bulunur. Bileşiklerin içindeyse farklı tip atomlar bulunur. Örneğin, suyun içinde hidrojen ve oksijen atomları bulunur.

Sunucu: Hocam, gerçekten çok ilginç şeyler anlatıyorsunuz. Eminim, şu anda bizi dinleyen herkes benim gibi düşünüyordur ve can kulağıyla bizi dinliyordur. İzin verirseniz ben sorularıma devam etmek istiyorum.

T. Can: Tabii ki buyurun.

Sunucu: Biraz uzaya gidelim istiyorum. Televizyonda görüyoruz, cisimler veya insanlar havada uçuyor gibi. Yeryüzünde iki elimizle kaldıramayacağımız bir taşı uzayda parmağımızın ucunda taşıyabiliriz. Bu nasıl oluyor?

T. Can: Her maddenin bir ağırlığı vardır. Ancak, bir maddenin ağırlığı her yerde aynı olmayabilir. Örneğin, Dünya, Mars ya da Jüpiter'de farklı olur. Çünkü ağırlık, bir cisme etki eden kütleçekim kuvvetidir. Gezegenlerin kütleçekim kuvvetleriyse farklıdır. Uzay, boşluk olduğuna göre, orada kütleçekim kuvveti de yok denecek kadar küçüktür. Bu nedenle uzayda maddenin ağırlığı da yoktur, denebilir.

Sunucu: Benim merak ettiğim bir şey hocam. Küçücük bir taş suya atılınca batıyor ama kocaman bir gemi yüzüyor. Bunun sebebi nedir?

T. Can: Yüzme ve batma kütleyle ilgili değil, yoğunlukla ilgilidir. İki top düşünün. Birinin içi havayla dolu diğerininki kumla dolu olsun. İkisini de suya bıraktığımızda içinde kum olan top batar, hava olansa yüzer. Çünkü kumun yoğunluğu suyunkinden fazladır. Havanın yoğunluğuysa suyunkinden azdır. Yoğunluğu sudan az olan cisimler yüzer, fazla olan cisimlerse batar.

Sunucu: Hocam, bize zaman ayırdığınız ve verdiğiniz önemli bilgiler için size çok teşekkür ederim. Bize ayrılan süre dolmak üzere. İnşallah bir başka programda daha uzun vaktimiz olur ve değerli bilgilerinizden daha çok faydalanırız.

T. Can: Ben de sizlere teşekkür ederim.

3 Kötü Bir Rüya mı Yoksa Kâbus mu?

Her ne kadar günlük yaşamda kötü rüyaları kâbus olarak betimlesek de öyle görünüyor ki bilimsel arenada bu iki terim farklı anlamlar içeriyor. Uzmanlar kötü bir rüya gördüğümüz herhangi bir gecenin sabahında yalnızca "Akşam kötü bir rüya gördüm" demekle kaldığımıza, oysa kâbusların kan ter içinde gecenin bir yarısı bizi uykumuzdan uyandırabilecek denli güçlü olduklarına dikkat çekiyor.

Çalışmalarını rüya ve kâbuslar üzerinde yürüten psikolog Ross Levin kötü rüyaların günlük yaşamdaki stres ve korkularımızla savaşmak gibi işlevsel bir amaç barındırdığına inanıyor. Rüyaları bir çeşit "duygu termostatları" olarak tanımlayan Levin, stres seviyemiz yükseldiğinde kötü rüyalar ve kâbuslar görmeye başladığımızı, bizleri bir şekilde stres seviyemizin tehlikeli yükselişi karşısında uyardıklarını söylüyor. Levin'e göre bu kötü rüyalar döngüsel olarak beynin kimyasal işleyişlerini etkileyerek stres seviyesinin azaltılmasını sağlıyor. Bu düşünce çerçevesinde kötü rüyalar oldukça yararlı bir amaca hizmet etmiş oluyor. Oysa Ross Levin sık sık kâbus gören hastalarının pek çoğunun farklı psikolojik rahatsızlıkları da bulunduğuna değiniyor. Kabuslarla beraber görülen bu rahatsızlıkların en yaygın olanlarınınsa travma sonrası stres bozukluğu ve kaygı olduğuna dikkat çekiyor. Levin hastaların kâbus görme sıklıkları azaltıldığında bu rahatsızlıkların şiddetinin de azalacağını düşünüyor. Kâbuslarla başa çıkmadaysa kâbusları tekrar tekrar yazma/ farklı şekillerde hayal etme yöntemini kullanıyor. Özellikle de sürekli olarak aynı kâbusu gören hastalar üzerinde etkili olan bu yöntemde hasta gece gördüğü kâbusu gündüz zihninde farklı bir son yaratarak tekrarlıyor. Bu işlem uykuya dalmadan önce de tekrarlanıyor. Daha sonraysa tıpkı kâbusu görüyormuşçasına bu farklı sonla imgesel düş devam ettiriliyor. Terapiden bir süre sonra kişinin kâbus görme sıklığında azalma bekleniyor. Kâbuslar aşırı stres yüklemesi sonucu meydana çıktıklarından kişiyi paniğe sürüklüyorlar.

http://www.biltek.tubitak.gov.tr/gelisim/psikoloji/ruyalar.htm

5. ÜNİTE

3 Karagöz Oyunundaki Bazı Tipler ve Özellikleri

Karagöz Oyunundaki Bazı Tipler ve Özellikleri

Karagöz: Karagöz'ün yuvarlak bir yüzü, büyük siyah gözleri vardır. Başı tamamen çıplak olup, "ışkırlak" adı verilen şapka giymektedir. Karagöz; okumamış, işsiz, olduğu gibi görünen, tepkilerini çabuk açığa vuran, özü sözü bir olan halk adamıdır.

Hacivat: Yukarıya doğru kıvrık sakalıyla, kurnaz görünüşüyle, her hareketi önceden hesaplanmış bir tiptir. Okumuş, her konuda az da olsa bilgi sahibi olan, herkesin huyuna suyuna göre konuşan, içten pazarlıklı bir tiptir.

Çelebi: Kibar, aile çocuğudur. İstanbul ağzı ile konuşur. Babadan kalma mirasla geçimini sağlar. İyi giyinmesini, güzel konuşmasını, şiir okumasını sever.

Tiryaki: Uyuşturucu düşkünlüğü vardır. Bu nedenle sık sık uyuklar. Tütün, nargile, kahve gibi keyif verici şeylere düşkündür. Belli bir işi yoktur, boş gezer.

Beberuhi: "Altı kulaç"ya da "Pisbop" olarak da anılır, çabuk çabuk konuşur, işi gürültüye, bağırtıya, yaygaraya getirip ağlar, yılışık ve suludur.

Kayserili: Adı Mayısoğlu'dur, çoğu kez kolunda yumurta sepeti bulunur, pastırmacı ya da bakkaldır, Kayserili şivesiyle konuşur.

Kastamonulu: İri yapılıdır, adı "Himmet Dayı" veya "Himmet Ağa"dır. Kastamonu şivesiyle konuşur, dili ve tavırları kabadır. Çoğu zaman elinde baltası vardır, odun kırar.

Karadenizli: Elinde kemençesi olur. Çabuk çabuk ve çok konuşur. Çabuk öfkelenip çabuk yatışır. Hareketlidir. Karşısındakine konuşma fırsatı vermez.

Acem: İran'dan ya da Azerbaycan'dan gelir, varlıklıdır. Eğlenceyi sever, kendini eğlendirenlere bol para verir. Genellikle halı tüccarı, ya da antikacıdır.

Arap: Kına, kahve, fıstık satıcılığı veya devecilik yapar.

Arnavut: Ataktır, kabadayılık taslar. Bahçıvanlık, ciğercilik, koruculuk, bozacılık, celepçilik yapar. Çabuk sinirlenir bu yüzden de sık sık tabancasına davranır.

Rumelili (Muhacir): Uğraşısı pehlivanlık ve arabacılıktır. Pehlivanlığıyla övünür ama yenilince mızıkçılık eder. Adı çoğu kez "Hüsmen Ağa"dır. Trakya ağzıyla konuşur.

Yahudi: İnatçı ve pazarlıkçıdır. Eskicilik, antikacılık ya da sarraflık yapar.

Frenk - Rum: Çoğu kez doktor, meyhaneci, terzi ya da tacirdir. Konuşmasına Rumca sözler katar.

Ermeni: Müzik, şiir gibi güzel sanatlardan hoşlanır.

Tuzsuz: Adı Tuzsuz Deli Bekir'dir. Kabadayıdır, her an herkesle dövüşmeye hazırdır. En büyük özelliği kaba kuvvettir, sürekli gözdağı verir.

Zenneler: Karagöz oyunlarında zenneler oyunun konusuna göre değişirler. Genelde az konuşurlar, bazen de Karagöz'ün karısı gibi perdede görünmezler, sesleri duyulur.

Çengi: Karagöz oyununun sonunda çıkıp oynar. Adı genellikle "çengi kız" veya "afet"tir.

Mevlüt ÖZHAN

Vaktiyle adamın biri, bir işini gördürmek üzere dört işçi (amele) tuttu. Adamlar, akşama kadar canla başla çalıştılar. İşi vaktinden önce bitirdiler. İş sahibi amelelere paralarını verdikten sonra bir miktar da bahşiş verdi. Onlara:

-Bu parayla canınız ne çekiyorsa alın, yiyin, dedi.

Adamlardan biri Arap'tı:

-Ben "inep" isterim, dedi.

Diğeri Acem'di:

-Olmaz, dedi. Benim canım "engur" çekiyor. Bu parayla engur alalım.

Adamlardan biri Rum'du. Arap ve Acem'in isteklerine karşı çıktı:

-Sizin saçmalıklarınızı daha fazla dinlemek istemiyorum, dedi. Ben ne "engur" ne de "inep" biliyorum, ben "İstafil" istiyorum, dedi.

Dördüncü işçi bir Türk'tü. O da diğer üç adamın istediklerini anlamadı ve onlara:

-Ben de "üzüm" isterim, çünkü üzüm çok güzel bir meyvedir, aklınız varsa sözümü dinleyiniz, dedi.

Fakat hiçbiri bu teklifi kabul etmedi. Herkes kendi isteğinde ısrar etti. Önce seslerini yükselttiler. Sonra bağırmaya başladılar. Nihayet yumruklar sıkıldı. Sopalar havalarda uçuştu. Öyle bir kavgaya tutuştular ki onları ayırmanın imkânı yoktu. Ayırabilene aşk olsun!

İş çığırından çıktı. Ne konuşma ne tartışma ne de kavga bir işe yaradı. Aralarındaki meseleyi çözemediler. Bunun üzerine hâkime gitmeye karar verdiler. Hâkim bunlara,

"Söyleyin bakalım. Nedir derdiniz! Neyi paylaşamıyorsunuz?" diye sordu.

Adamlar yana yakıla dertlerini anlattılar. Arap dedi inep, Rum dedi istafil, Acem dedi engur, Türk dedi üzüm...

Hâkim sakin sakin onları dinledi. Sonra da onların bu hâline katıla katıla güldü. Bizimkiler hâkimin gülmesinden hiçbir şey anlamadılar. Bu işe şaştılar kaldılar. "Bu nasıl hâkim böyle?" diye düşündüler. Şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar.

Hâkim, meseleyi daha fazla uzatmak istemedi. Mahkeme görevlisini manava gönderdi. Bir kasa üzüm getirtti. Bu şaşkın dört adama,

-Ey Acem, sen bu meyveyi mi istedin? diye sordu.

Acem,

-Evet, sayın hâkimim, dedi.

Hâkim, Arap'a döndü:

- Peki ya sen Arap Efendi? Sen de bundan mı istiyorsun?

- Arap gözlerini fal taşı gibi açtı, bir hâkime bir üzüm kasasına baktı:

- Evet efendim, dedi. Bundan istiyorum.

Hâkim sonra Rum'a döndü:

- Sen de bundan istemiyor musun? diye sordu.

Rum da evet, anlamında başını salladı. Zaten Türk üzüm istemişti.

Meğer bu dört adam da aynı meyveyi istemişler. Böylece işin aslı anlaşıldı. Dört amele hâkimin önünde el sıkıştı ve birbirleriyle anlaştı. Parasını ödedikten sonra bir kasa üzümü afiyetle yediler.

5 Nasrettin Hoca'nın Köyünde

Ankara'dan Eskişehir'e yolunuz düşerse, Sivrihisar'a varmadan yol üzerinde bir benzinlik görürsünüz. Benzinliğin önünde yüksekçe bir kaideye oturtulmuş Nasreddin Hoca heykeli var. Hoca sık sık fıkralarında "Bozoğlan" diye adı geçen eşeğinin üzerinde güleç, karşı yamaçlardaki bir köyü seyrediyor.

Burada Nasreddin Hoca heykelinin ne işi var, diyemezsiniz. Az ötedeki bayırın altında Nasreddin Hoca'nın doğup büyüdüğü Hortu köyü, şimdiki adıyla Nasreddin Hoca köyü var.

Ankara-Eskişehir yoluna dikine inen dar bir yoldan Hortu'ya gidilir. Uzak değil, birkaç kilometre ötede... Köye girdiğiniz zaman, bir kahvehane ve bir bakkal dükkânının tahta peykelerinin sıralandığı meydanda durmayı, size selam verenlerin selamını almayı ihmal etmeyiniz. Hele bir de peykelere oturdunuz, size ikram edecekleri buruk, demli çayı yudumlamaya başladınız mı, diller çözülecektir.

Hortu'da herkes bir Nasreddin Hoca torunudur. Herkes, Nasreddin Hoca'dan bildiğiniz ya da bilmediğiniz, duymadığınız fıkraları anlatır. Size Hoca'nın doğduğu evi, okuduğu medreseyi, imamlık ettiği camiyi gösterirlerse şaşırmayınız. Yıkılmış, göçmüş de olsalar kerpiçleri yine de aynı topraktan kesilmiş, aynı temeller üzerine bir yenisi yapılmış. Burada değişen sadece zaman... Zamanın ötesinde Nasreddin Hoca, dostları, yakınları dipdiri.

Yıllar, yüzyıllar öncesi, Akşehir'de öldüğü ve bugünkü türbesine gömüldüğü gün, aslında Nasreddin Hoca, Anadolu'ya bir güneş gibi yeniden doğuyordu. O, hiç değişmeyen toplum olaylarının tabii akımı içinde, her çağda yaşayıp durdu. Her zaman, her toplulukta dile geldi. Herkes, günlük olayları, biraz da onun alaycı gözüyle, abartıcı büyüteciyle görmeye çalıştı.

Nasreddin Hoca'yı ölümsüzlüğe ulaştıran güç, toplumun ortaklaşa umutları, dertleri, hastalıkları, çirkinlikleri ve güzellikleriydi. Nasreddin Hoca bunları dile getiriyordu. Bir sabah Akşehir Gölü'ne yoğurt çalarken "Hoca, göl hiç yoğurt tutar mı?" diyenlere, onun "Ya tutarsa!" cevabı bir umut ışığı gibi parlıyordu. Yaşantımız umutlarla güzeldir. Umudunu yitirmiş insan için dünya tatsızdır, karanlıktır.

Alışverişten dönerken kendisine düdük ısmarlayan çocuklara verdiği cevap şöyledir: "Parayı veren düdüğü çalar!" Bu söz ekonominin, ticaret hayatının değişmeyen, değişmeyecek olan kuralı değil midir?

Hoca'nın cami kürsüsüne çıkıp da; "Bilenler, bilmeyenlere öğretsin!" sözündeki gerçek eğitimin temelinde oturan ana sorun değil midir, söylesenize.

Bir fıkrasını daha burada hatırlayalım.

Hoca bir gün susamıştır. Çeşmeye gider. Bir de ne görsün, çeşmenin kurnasında tahta bir tıkaç var. Tıkacı zorla çıkarır. Çıkmasıyla da su gür diye boşalır. Hoca sırılsıklam ıslanır. Hemen tıkacı yerine sokar, ardından: "Tevekkeli, ağzını böyle tıkamışlar." der.

Alınan her tedbirin bir sebebi olduğunu bu fıkradan daha güzel kim anlatabilir. Hani şu, eşekten düştüğü zaman çevresindekilere: "Düşmeseydim, zaten inecektim." Cevabı, bu cevaptaki espri, her devirde güncelliğini, tazeliğini sürdürür durur.

Nasreddin Hoca'yı bir halk filozofu olarak ölmezliğe ulaştıran, fıkralarında yeri geldikçe düşündüren, sırasında güldüren hep bu gerçeklerdir. Onun fıkraları, toplum gerçeklerinin sözle çizilmiş karikatürleridir.

Ne diyorduk, evet, Nasreddin Hoca'nın köyü Hortu'da yüzler güleç. Köyün bir ucundaki kerpiç bir evin Nasreddin Hoca'ya ait olduğunu ısrarla söylerler. Belki doğru, belki yanlış. Ne var ki bu ev olmazsa, şu evde Nasreddin Hoca doğmuştur. Bu sokaklarda oynamış, toza bulanmıştır. Sonra da bir gün babasıyla birlikte Sivrihisar'a gitmiş, Sivrihisar medreselerinde okumuştur. Onun bundan sonraki hayat hikâyesini fıkralarından adım adım izleyebilirsiniz. Bir süre Konya'da, daha sonra da Akşehir'dedir. On üçüncü yüzyılın sonlarına doğru Akşehir'de ölür. Akşehir'deki türbesine gömülür. Nasreddin için Hortu bir başlangıçtır. Akşehir son...

Sözden öze gelelim ve sohbetimize bir düğüm vuralım. Bir gün yolunuz Ankara'dan Eskişehir'e düşerse, Sivrihisar'a varmadan yolun sağında, basık damlı kerpiç evleriyle küçük bir Anadolu köyü göreceksiniz, Hortu köyü. Bu köyden bir insan yetişmiş ve yüzyıllardır tüm dünyaya insanı, insanlığın iç ve dış yapısını anlatmıştır. Küçük bir Anadolu köyü ama ne büyük ne haşmetli köy böyle.

Kolay mı Nasreddin Hoca yetiştirebilmek...

Mehmet ÖNDER

http://www.kulturelbellek.com/nasrettin-hocanin-koyunde/

6. ÜNİTE

1 İletişim

İnsan toplu hâlde yaşayan bir varlıktır. Dolayısıyla iletişim, toplumsal bir varlık olan insan yaşantısının kaçınılmaz ve önemli bir boyutunu oluşturur. Toplum içinde yaşayan her insan, farkında olsun veya olmasın, birbirleriyle iletişim içindedir. İnsanlar duygu, düşünce ve hayallerini, sorunlarını birbirlerine iletişimle aktarırlar. İletişimle insanlar birbirlerini anlarlar, sorunlarını paylaşırlar, problemlerine çözümler üretirler. Yani insan hayatının merkezinde iletişim vardır. İnsan ailesiyle, arkadaşlarıyla, komşularıyla, çevresiyle sürekli iletişim hâlindedir. Tarih boyunca insanlar hep iletişime önem vermişler ve sürekli iletişim hâlinde olmuşlardır.

İlk insanların mağara duvarındaki resimleri birilerine bir şeyler anlatmak için bir araçtı. Duman, ateş, güvercin bile anlaşma aracı olarak kullanılmıştır. Şimdi elimizde sayısız iletişim yolu var ve insanoğlu dünyanın bir ucundaki, hatta uzaydaki biriyle iletişim kurabiliyor.

İletişimin gerçekleşmediği durumlarda ise insan, kendini boşlukta görür ve büyük bir yalnızlık hisseder. Hatta hiç konuşmayan insan zamanla konuşmasını bile unutabilir. Özellikle günümüzde iletişimsizlik sorunları yaşanmaktadır. Çoğu zaman telefon, İnternet gibi araçlarla çok uzaktaki insanlarla iletişim kurarken yanı başımızdaki arkadaşlarımızla, annemizle, babamızla, kardeşimizle sağlıklı iletişim kuramıyoruz.

1981 yılında California Üniversitesinde yapılan bir araştırmada kişilerarası iletişimde beden dilinin %55, ses tonunun, %28 ve kullanılan kelimelerin %7 oranında etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

İnsan, beden ve ruh arasındaki ince çizgiyi fark ettiği zaman kendini daha iyi ifade etmeye başlar. Çünkü beden, aslında vücuttan çok daha ötedir. Ruhumuzun ve düşünce dünyamızın somut haldeki yansıması olarak da ifade edebileceğimiz bedenimiz, diğer insanlarla iletişim açısından önemli bir rol oynar.

İnsanlarla iletişim kurmak için kullandığımız duyu organlarımızın yanı sıra, bedenimizin diğer bölgeleri de kendimizi ifade etmek için kullanılabilir. Vücudumuzun hemen her alanını kullanarak kurduğumuz iletişim yeteneğine "beden dili "denir ve bu dil, iletişim alanında oldukça güçlüdür.

Beden dili, olumlu yanlarıyla beraber bir takım olumsuz özellikleri de yanında getirir. Çünkü beden dilimiz, hiç olmaması gereken anlarda veya yerlerde bizi ele verebilir. Bilinmesini istemediğimiz bir hissimiz, zaman zaman bedenimizin hareketlerinden karşımızdaki tarafından kolayca anlaşılabilir. Aynı durumun aksi de gerçekleşebilir. Böyle zamanlarda beden dilinin bu özelliği, olumlu bir role bürünür.

Bazı zamanlar, insanlardan öğrenmemiz gereken ya da bilmemizin yarar sağlayacağı durumlar söz konusu olabilir. Bu tür anlarda beden dili bilgisi, bizi farklı ve üstün kılacaktır. Karşımızdaki kişi konuşmasa dahi onun düşüncelerini bedeninden okuyabilir, düşünce ve hareketlerimizi de bunun üzerine şekillendirebiliriz.

Beden dili, hem iş hayatında hem de sosyal hayatta bir hayli işimize yarar. İnsanlarla iletişim kurarken daha sağlıklı adımlar atmamıza yarar ve bu durum bizi insan ilişkilerinde başarılı kılar. Özellikle aile ve iş hayatında büyük sorumluluk sahibi kişilerin, beden dilinde başarılı olması gerekir.

İnsanlar, hem kendi düşüncelerini basit bir beden dili tekniği ile karşı tarafa iletebilmeli hem de bu teknik sayesinde karşısındaki kişinin düşüncelerini rahatça anlayabilmelidir. Bu özelliklere sahip kişiler, her zaman toplum tarafından benimsenir ve kabul görür.

http://www.kisiselbasari.com/dogru-iletisim-kurmada-beden-dili-etkisi.html (Düzenlenmiştir.)

Gözlerin gözlerime değince
Felaketim olurdu, ağlardım
Beni sevmiyordun, bilirdim
Bir sevdiğin vardı, duyardım
Ne vakit karşımda görsem
Öldüreceğimden korkardım
Felaketim olurdu, ağlardım.

Ne vakit Maçka'dan geçsem
Limanda hep gemiler olurdu
Ağaçlar kuş gibi gülerdi
Bir rüzgâr aklımı alırdı
Sessizce bir cigara yakardın
Parmaklarımın ucunu yakardın
Kirpiklerini eğerdin, bakardın
Üşürdüm, içim ürperirdi
Felaketim olurdu, ağlardım.
Akşamlar bir roman gibi biterdi
Jezabel kan içinde yatardı
Limandan bir gemi giderdi
Sen kalkıp ona giderdin
Benzin mum gibi giderdin
Sabaha kadar kalırdın
Hayırsızın biriydi fikrimce
Güldü mü cenazeye benzerdi
Hele seni kollarına aldı mı
Felaketim olurdu, ağlardım.

ATTİLA İLHAN

İletişim olgusunun toplumsal yaşamımızda belirleyiciliğinin giderek artması, beraberinde iletişim etiği konulu tartışmalara da ivme kazandırmıştır. Günümüz toplumlarının enformasyon toplumu olarak görülmesinin temelinde de medyanın toplumları çepeçevre kuşatması gerçeği yatmaktadır. Böylesine belirleyici duruma gelen medyanın belirli etik standartlara uyması, izleyicileri doğru bilgilendirmesi, sahip olduğu gücü çeşitli çıkarlar ve manipülatif amaçlar doğrultusunda kullanmaması ancak bu alanda çalışanların belirli mesleki etik kuralları benimsemesi ve bunlara uymasıyla mümkündür. Genel olarak iletişim özel olarak da gazetecilik alanında çalışan kimselerin bu kuralların dışında kalması düşünülemez. Bunu sağlamanın başlıca yollarından biri tartışmasız gazetecilik alanında çalışmayı hedeflemiş olan iletişim fakültesi örgencilerini belirli mesleki etik ilkelerden, daha üniversite yıllarında haberdar etmekten ve dolayısıyla bu değerleri benimsetmekten geçer.

Bu bildiride önce etik kavramı tanıtılmaktadır. Sonra gazetecilikte mesleki etiğin boyutları ve önemi tartışılmaktadır. Daha sonra gazetecilik eğitiminin mesleki etik değerleri kazandırmadaki önemine vurgu yapılmaktadır. Son olarak da Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi Basın ve Yayın Bölümü öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma ile öğrencilerin, fakültede aldıkları dersler bağlamında etik eğitimine bakışları ve medya sektörü çalışanlarının uygulamalarına ilişkin etik ilkeler bakımından değerlendirmeleri ortaya çıkarılmıştır.

(İletişim Fakültesi Öğrencilerinin "Etik Eğitimi"ne ve " İletişim Etiği"ne İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Erhan EROĞLU ve Nejdet ATABEK, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi.)

7. ÜNİTE

1 Yapıcı Olmak

Sayfa 120

Hindistan'da çok ünlü bir ressam varmış. Herkes bu ressamın eserlerini kusursuz kabul edecek kadar beğenirmiş. Bütün ressamlar onu "Renklerin Ustası" olarak anarlarmış. Renklerin ustasının yetiştirdiği bir ressam varmış. Bu ressam yıllarca onun eğitiminden geçmiş. Bir gün eğitimini nihayet tamamlamış ve son resmini yaparak hocasına götürmüş. Hocası resmi uzun uzadıya değerlendirmiş. Sonunda öğrencisine "Ressam, resim sanatında kendine özgür bir tarz oluşturmuş kişidir. Sen artık ressam sayılırsın. Artık senin resmini halk değerlendirecek." demiş. Öğrenci şaşırmış. Bunun nasıl olacağını hocasına sormuş. Renklerin ustası öğrencisine "Resmini şehrin en kalabalık meydanına götür ve meydanın ortasına koy." demiş. Ayrıca öğrencisinden resmin yanına kırmızı bir kalem koymasını ve halktan beğenmedikleri yerlere çarpı koymalarını rica eden bir yazı bırakmasını istemiş. Öğrenci denileni yapmış ve sabırsızlanarak beklemeye koyulmuş. (1) Günler sonra resme bakmaya gittiğinde tüm resmin çarpılar içinde kaldığını ve neredeyse görünmez hâle geldiğini üzülerek izlemiş. Emeğini ve yüreğini koyarak yaptığı tablo önünde kırmızı bir duvar olmuş sanki. Resmi alıp hocasına götürmüş ve ne kadar üzgün olduğunu belirtmiş. Hocası ise üzülmemesini ve azimle yeni bir resim yapmasını önermiş. Öğrenci günlerce uğraşarak yeniden bir resim yapmış ve yine hocasına götürmüş. Hocası bu resmi tekrar şehrin en kalabalık meydanına bırakmasını istemiş. Ama bu defa yanına bir palet dolusu çeşitli renklerde yağlı boya ve birkaç fırça koymasını, yanına da beğenmedikleri yerleri düzeltmesini rica eden bir yazı eklemesini istemiş.(2)

Genç ressam birkaç gün sonra gittiği meydanda görmüş ki resmine hiç dokunulmamış, fırçalar da boyalar da kullanılmamış. Çok sevinmiş, koşarak hocasına gitmiş ve resme kimsenin dokunmadığını anlatmış. Hocası ise; (3) "Sevgili oğlum, sen resmini ilk bıraktığında insanlara fırsat verildiğinde ne kadar acımasız bir eleştiri sağanağı ile karşılaşılabileceğini gördün. Hayatında resim yapmamış insanlar dahi gelip senin resmini karaladı. Oysa ikinci durumda onlardan hatalarını düzeltmelerini istedin, yapıcı olmalarını istedin." demiş ve devam etmiş; "Yapıcı olmak eğitim gerektirir... Hiç kimse bilmediği bir konuyu düzeltmeye kalkmaz, buna cesaret edemez. Sevgili oğlum, mesleğinde usta olman yetmez, bilge de olmalısın. Emeğinizin karşılığını, ne yaptığından haberi olmayan insanlardan alamazsın. Onlara göre senin emeğinin hiçbir değeri yoktur. Sakın emeğini bilmeyenlere sunma ve asla bilmeyenle tartışma."

http://sufizmveinsan.com/sohbet/renklerinustasi.html (Düzenlenmiş ve kısaltılmıştır.)

Küçük kız, kendini bildiği günden beri annesinden büyük bir şefkat görmüş ve ondan duyduğu sözlerle, Pamuk Prenses'ten daha güzel olduğuna inanmıştı. Annesine göre kızı gül yüzlü ve badem gözlüydü. Ama ilkokula başlayınca işler değişti.(1) Arkadaşları, onun hiç de güzel olmadığını, hatta çirkin bile sayılabileceğini söylemekteydi.

Küçük kız, önceleri onlara inanmadı. Çünkü herkes birbirini kıskanıyordu. Ama birkaç yıl içinde gerçeklerle yüzleşti. Annesinin bir pamuğa benzettiği yüzü, çiçek bozuğu bir cilde sahipti. "Badem" dediği gözleri ise şaşıydı. Vücudu da bir serviyi andırmıyordu. Demek ki annesi onu aldatmış ve ona yıllar yılı çekinmeden yalan söylemişti. Genç kızın anne sevgisi, kısa bir süre sonra nefrete dönüştü. Evlenme çağına gelmiş olmasına rağmen yüzüne bakan yoktu. Üstelik de gözleri, bütün tedavilere rağmen düzelmiyordu. (2)

Genç kız, doktorların gizlice yaptığı konuşmalardan kör olacağını anladığında çılgına döndü ve kendisini hâlâ çocukluk yıllarındaki ifadelerle seven annesinin bu yalanlarına dayanamayıp evi terk etmeye karar verdi. Fakat annesi, bu durumu öğrendi. Hemen uzak bir yerde iş bulup ondan önce davrandı ve evi terk etti. Kazandığı paraları bir akrabasına gönderip kızına bakmasını rica etti. Genç kız bir süre sonra görmez oldu. Karanlık dünyasıyla baş başaydı. Bu arada annesini hiç merak etmiyordu. Yalancıydı annesi, ölse bile bir kayıp sayılmazdı. Bir gün doktorlar, uygun bir çift göz bulduklarını söyleyerek kızı ameliyat ettiler. Ancak o, gözünü açtığında yine aynı yüzü görmekten korkuyordu. Fakat kör olmak zordu. En azından kimseye yük olmazdı.

Genç kız, ameliyat sonunda aynaya baktığında, müthiş bir çığlık attı. Karşısında bir dünya güzeli vardı. Gerçekten de harika bir kızdı gördüğü. Yüzündeki bozukluklar tamamen kaybolmuştu. Çok kemerli olan burnu düzelmiş, kepçe kulakları normale dönmüş ve yaban otlarını andıran saçları, dalga dalga olmuştu. Genç kız, yanındaki yaşlı doktora sevinçle sarılarak "Sanki dünyaya yeniden geldim!" dedi. "Yüzümde hiçbir çirkinlik kalmamış. Estetik ameliyatı siz mi yaptınız?" (3) Yaşlı doktor, "Böyle bir ameliyat yapmadık kızım!" diye gülümsedi. Sadece annenin bağışladığı gözleri taktık. Sen, onun gözünden baktın kendine! O nedenle farklı birini gördün aynada. Çünkü anneler, çocuklarını gönül gözüyle gören kişilerdir.

http://secmehikayeler.com/eglendirici-egitici-hikayeler/ (Düzenlenmiş ve kısaltılmıştır.)

- Gürültü, patırtının ortasında sükûnetle dolaş. Sessizliğin içinde huzur bulunduğunu unutma. Canına kast edilmedikçe herkesle dost olmaya çalış. Sana bir kötülük yapıldığında verebileceğin en iyi karşılık unutmak olsun.
- Bağışla ve unut. Ama kimseye teslim olma, içten ol; telaşsız, kısa ve açık seçik konuş. Başkalarına da kulak ver. Aptal ve cahil oldukları zaman bile dinle onları. Çünkü dünyada herkesin anlatacak bir öyküsü vardır.
- Yalnız planların değil, başarılarının da tadını çıkarmaya çalış. İşinle ne kadar küçük olursa olsun ilgilen; hayattaki dayanağın odur. Seveceğin bir iş seçersen, yaşamında bir an bile çalışmış ve yorulmuş olmazsın. İşini öyle sev ki başarıların, bedenini ve yüreğini güçlendirirken verdiklerinle de yepyeni hayatlar başlatmış olacaksın.
- Olduğun gibi görün. Kendini başkaları için değiştirmeye kalkma. Sevmediğin zaman sever gibi yapma. Çevrene önerilerde bulun ama hükmetme. İnsanları yargılarsan onları sevmeye zamanın kalmaz. Unutma ki insanlığın yüzyıllardır öğrendikleri, sonsuz uzunlukta bir kumsaldaki tek bir kum taneciğinden daha fazla değildir.
- Aşka burun kıvırma sakın; onu küçümsersen sen de besinsiz kalırsın, küçülürsün. O yoğun sevgi, çöl ortasındaki yemyeşil bir bahçe gibidir. O bahçeye layık bir bahçıvan olabilmek için her bitkinin sürekli bakıma ihtiyacı olduğunu unutma.
- Kaybetmeyi ahlaksız bir kazanca tercih et. İlkinin acısı bir an, ötekinin vicdan azabı bir ömür boyu sürer. Bazı idealler o kadar değerlidir ki o yolda mağlup olman bile zafer sayılır. Bu dünyada bırakabileceğin en iyi miras dürüstlüktür.
- Yılların geçmesine öfkelenme; her yaşın ayrı bir tadı olduğunu unutma. Hayatın sana gülümsemesine izin ver.
- Yapamayacağın şeylerin, yapabileceklerini engellemesine izin verme. Rüzgârın yönünü değiştiremediğin zaman, yelkenlerini rüzgâra göre ayarla. Çünkü dünya, karşılaştığın fırtınalarla değil, gemiyi limana getirip getiremediğinle ilgilenir. Ara sıra isyana yönelecek olsan da hatırla ki, evreni yargılamak imkânsızdır. Onun için kavgalarını sürdürürken bile kendi kendinle barış içinde ol.
- Hatırlar mısın doğduğun zamanları? Sen ağlarken herkes sevinçle gülüşüyordu. Öyle bir ömür geçir ki, herkes ağlasın öldüğünde, sen mutlulukla gülümse. Sabırlı, sevecen, erdemli ol. Eninde sonunda bütün servetin sensin. Acımasızlığına rağmen dünya yine de insanoğlunun biricik güzel mekânıdır.

Xsentus (İ. Ö. IX. yüzyıl)

8. ÜNİTE

3 Şavşat'ın Üstü Başı Kar

Deniz yüzeyinden 2.640 metre yukarıda, Çam Geçidi'nde göz alabildiğine karla kaplı bir coğrafyada, Kocaayak'ın kullandığı ciple, karı çıtır çıtır eze eze, Şavşat'tan Ardahan'a doğru usul usul ilerliyoruz. Bir yanımız karaçam ormanlarıyla bezeli, öte yanımız binlerce metre uçurum. Galiba tehlikedeyiz. Sağ yanımızdaki uçurumun dibinde ölüm sade bir gülümsemeyle bizi izliyor. Sanki "Sizi gidi sizi" diyor. Onu görmezden gelmeye çalışıyoruz. Nereye gidiyoruz, bilmiyorum.

Cipimizde kar lastikleri var ama faydasız. Bazen tehlikeli biçimde kayıyoruz. Neyse ki Kocaayak iyi bir sürücü, kıl payı kurtarıyoruz. Fakat nereye kadar kurtulacağız? Kocaayak'a;

"Burada ne işimiz var?" diye soruyorum.

"Geziyoruz," diyor.

Ardahan sınırına yaklaşıyoruz. Zaman zaman sinirlerimin çelik gibi gerildiğini hissediyorum. Kocaayak sakin. Gözlerini yoldan ayırmamaya özen gösteriyor yine de. Yaz kış demeden, her ayın yirmi gününü dağlarda, kırlarda geçiriyor olmanın sakinliği var üzerinde.

Sonunda, Şavşat Ardahan sınırına geldiğimizde, Karayolları İşletmeleri'nin küçük tesisini görüyor ve sevinç içinde cipi park edip, bizi karşılamaya çıkan iki görevlinin yanına yürüyoruz. Çevredeki tek hayvan, yavru bir karabaş. Görevlilerin köpeği. Bizi gördüğü için pek seviniyor nedense. Aldığımız çay davetini keyifle kabul edip içeri geçiyoruz. Ne çok üşümüşüz. Taze demlenmiş mis gibi çaylarımızı içerken anlıyoruz.

Eskiden bu yollardan geçilmezmiş. Kar yağdığında her yer kapanırmış. Çığ ise sanırım, şu an bile en büyük tehlike. Çığ düşmesi ve insanların mahsur kalması ya da ölmesiyle ilgili fazlaca olay var görevlilerin belleğinde. O civarda, o havada, göz alabildiğine karda geziniyorsanız, bu tür hikâyeleri dinlemeye pek gönüllü olamıyorsunuz. Yine de sıcacık taze çayların verdiği keyifle sohbeti koyulaştırıyoruz. Yarım saat kadar sonra, Şavşat'ın hepsi birbirinden güzel, dağların etek ve yamaçlarına kurulu ahşap evlerinin birer mücevher gibi karla kaplı alanlara serpiştirildiği köylerini keşfe çıkacağız.

Şavşat, Artvin'in ikinci büyük ilçesi. Denizden yüksekliği 1.050 metre, 1.317 kilometrekare yüzölçümüne sahip. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve karlı. Hem de ne kar! Kar dizimizin üzerinde. Bazı yerlerde çok daha derin de olabiliyor.

Dağ köylerindeki tümüyle ağaç evler yöresel mimariyi belirliyor. Eğimli araziye uygun olarak yapılmış bu evlerde temel, taş. Temelin üzerinde ahır olarak kullanılan bodrum, üst kattaysa yaşama alanları var. Bir sofa, bir ocaklı oda, bir ambar ve iki oda daha. Üzeri kapalı direkli balkonlar, yani "eyvanlar" her evde var. "Hartama" denilen ve yarma çam kütüklerinden yapılan geleneksel çatılarsa ancak eski evlerde görülebiliyor.

Seksen hanelik Maden köyünde hayat, bütün dağ köylerindeki gibi, karın durumuna göre yaşanıyor. Bir de hayvanlara. Büyük kentteki fiyatının ancak üçte birine satabildikleri ve temel geçimlerini sağlayan bu hayvanlar, köylüler için çok değerli. Yetiştirdikleri her bir hayvanı en az iki yıl "kayırıyor", gözlerinin içi gibi bakıyorlar. Zaten evler de bu iç içeliğe göre yapılmış. Altta ahırlar üste ev. Hayvanlar hayatın öylesine ayrılmaz bir parçası ki, köylüler, misafirperverliklerini anlatan atasözlerinde bile onlardan bahsediyorlar.

"Misafir ev sahibinin danasıdır. Nereye bağlarsa, orada yatar."

Akşam karanlığı çöktüğünde ise köyde yapılacak fazla bir şey yok. O yüzden çalıp söylemek için hiç neden aranmıyor. Neredeyse her akşam kadınlı erkekli oyunlar oynanıyor. "horon, akşit, bar, cilveloy, dendure" o akşam hangisini isterlerse. Oyunlarda Gürcü folklorunun izleri hemen hissediliyor.

Şavşat çevresi, gerçek bir orman cenneti. Şimdilik, ağaç bol da, tüm köylerde odun yakılabiliyor. Sağ yanımızda göz alabildiğine orman, sol yanımızda uçurum var. Lapa lapa kar yağıyor. "Lapa lapa" deyince, öyle Ankara'daki, İstanbul'daki gibi filan değil. Koca koca parçalar düşüyor tepemize. Cipimizle kayak yapa yapa ilerliyoruz. Pınarlı köyü ve Veliköy'de geleneksel kar güreşlerini izliyoruz. Buz gibi havada, karın buzun üstünde yarı çıplak güreşen pehlivanları izlerken şaşkınlık içindeyiz. Kar güreşleri, yalnızca Türkiye'de değil, bildiğim kadarıyla dünyada bir tek burada yapılıyor.

Gezebildiğimizce seviyoruz Şavşat köylerini. Anadolu insanının ünlü konukseverliğine defalarca tanık oluyor, haz alıyor, kıvanç duyuyoruz. Dünyanın en güzel ahşap evlerini içimiz ısınarak seyrediyor; kimi zaman uğrayıp konuk oluyoruz. Yeni yeni yapılan beton evlere içimiz sızlayarak bakıyoruz. Doğanın gövdesine girmiş birer virüs gibiler.

Şavşat'ın dağ köylerinde her şey çok güzel. Sadece, karla kaplı yollar biraz ürkütücü. Özellikle, Şenocak köyüne giderken yaşadığım gerilimi ben bilirim. Kocaayak da korkuyor da belli mi etmiyor yoksa sahiden mi korkmuyor, anlayamıyorum.

Şavşat'ın köylerinde tarım ve hayvancılık yapılıyor. Tahıl, sebze ekimi ve meyvecilik köyden köye farklılık gösteriyor. Arıcılık, "Gelişsem mi?" diye düşünüyor.

Çermik köyünde, deri hastalıklarına iyi geldiği söylenen sıcak bir maden suyu kaynağı ve konaklama tesisi var. Şavşat'ta yolu, suyu ve elektriği olmayan köy yok.

Bir yolculuğumuz daha sona eriyor. Kocaayak karakış için özel olarak yapılmış koca ayakkabılarını sonunda çıkarıp, "Atlas" dergisinin usta fotoğrafçısı Cüneyt Oğuztüzün'e dönüşüyor. Dünyanın en güzel coğrafyalarından birini kar altında bırakıp yola koyulurken kendi kendimize mırıldanıyoruz:

"Nice yollara!"

Hakan ŞENOCAK

Çorum'a çok kuvvetli bir fotoğraf makinesiyle gelmediğime üzülüyorum. Bir makinem var, boyuna fotoğraf çekiyorum. Fakat objektifi miyop! Sonra muhakkak bol güneş istiyor, kullanışlı değil. Ben mesafeyi ayarlayana kadar mevzularım uçup gidiyor. Çabuk fotoğraf çekebilenler için Anadolu'da ne harikulade mevzular var! Müşkülpesent bir ressam için şekillerin uzun müddet yerli yerinde durması lazım. Bir pazar yerinin kaynaşması, mütemadiyen yepyeni nakışlar halinde dokunup bozulması karşısında ressamın büyük bir zevk duymamasına imkân yok. Fakat bu kadar hareketli bir mevzuun ortasına sehpayı kurup çalışmaya cesaret etmek mesele. Bir defa tecrübe edecek oldum; sehpamla muşambama o kadar müşteri çıktı ki, vazgeçtim!

Fakat Çorum'un çarşamba günleri kurulan pazarlarından hiçbirisini kaçırmadım. Bir resim sergisine girer gibi pazara giriyor, renk, nakış, hareket devşiriyordum. Pazar yerinde sehpa kurmak şöyle dursun, ayaküstü birkaç kroki çizmeye bile imkân yok. İnsanın dikkati bir saniyede kırka bölünüyor. İnsanların, eşyanın durmadan kaynaşması yüzünden o kadar değişik renk ve nakış cilveleri meydana geliyor ki, insan aynı zamanda dört beş mevzua birden takılıyor ve hiçbirisini de tamamıyla seyre vakit bulamıyor. İşte fotoğraf burada ressamın imdadına yetişir deyip davranıyorum ve bu cümbüşten hissemi fotoğrafla almaya çalışıyorum.

Pazar yerinden yüzlerce fotoğraf çektim. Onun bütün zenginliğini "çantada keklik" addediyordum. Ne kadar yanılmışım. Fotoğraf bana bu harikulade kaynaşmadan en ufak bir hareket kopartamamış. Kabahati makineye ve fotoğrafçılıktaki acemiliğime yüklüyorum. Çünkü bu kadar hareketli bir mevzuun içerisinde iyi bir fotoğrafçı mükemmel işler çıkartabilir.

Yaşayan, kımıldayan bir şehri resimle takdim edebilmek meğer ne güçmüş!.. Zamanımızda namuslu bir ressamın böyle bir mevzuun hakkından gelebileceğini sanmıyorum. Büyük insan gruplarının kımıldanışını sıhhatli bir resim anlayışı ile verebilmek için uzun ama çok uzun bir çalışmaya ihtiyaç var. Bir pazar yerini ören kalabalığı ilkin parça parça didiklemek, onu dokuyan unsurları ayrı ayrı tetkik etmek, onlardan ayrı ayrı etütler yapmak, sonra tam manasıyla kavradıktan sonra, onları unutarak, dokudukları büyük kalabalığı bir tek parça halinde resme sokabilmek!.. İşte size bir ressamın hayatından beş sene kopartabilecek bir çalışma programı!

Bu pazar yeri mevzuunun altından başka türlü alnının akıyla çıkmak imkânı yok. Aksi takdirde Çorum Pazarı'nın karşısında derin derin Pierre Loti ahları çekip geçmekten başka yapılacak iş kalmıyor:

— Aman şu peştamalın renklerine bak!

— Ya Rabbi! Şu tablanın nakışındaki cümbüş!

— Bakraç dediğin böyle olur işte!

Yanı başımda bir köylü var. Şimdi geldi "Ohh!.." dedi, çöktü. İşini bitirmiş olacak. Dağarcığı çıkardı. Bu dağarcık deriden. Aşınmış, yumuşamış, sevimli bir deri. Dağarcığa iri ellerini daldırdı. Bir dürüm çıkardı. Yufka ekmeğinden bir sandviç! İçerisinden bir tulum peynirinin kıvılcımları dökülüyor: Arkasından bir baş soğan çıkardı, daha sonra bir kavun. Soğanı bir yumrukta yardı, kavunu armut gibi soydu. Yufka ekmeğinden bir diş aldı. Derken bir dilenci peydahlandı:

— Bir çimdik ekmek ver ağa, dedi.

Köylü, bir dilenciye bir de elindeki yufkaya baktı. Kendi iştahını, dilencinin iştahını, yufkanın boyunu posunu şöyle bir hesapladı. Sonra henüz diş yerlerinin izini taşıyan yufkanın yarısını koparıp dilenciye verdi.

Pazar yerinde pazarlık seremonisi müthiş. Pazarlık mütehassısları var. Alanlar, satanlar bu mütehassıslara başvuruyorlar. Pazarlıkçı, alanla satanın ellerini birbirine kenetliyor ve salıncak gibi sallamaya başlıyor. İçlerinden birisi razı değil. Elini çekip kopartmak istiyor. Fakat mütehassıs kuru gürültüye pabuç bırakanlardan değil; alanla satanın ellerini öyle bir düğümlemiş ki, nihayet onlardan birisine:

— Hayrını gör! Dedirtmeden salıvermiyor.

Malını satan sabahtan beri ballandıra ballandıra vasıflarını sayıp döktüğü hayvana bir defa bile bakmadan uzaklaşıyor.

Mal Pazarı'nın dörtte üçünü eşekler teşkil ediyor. Boy boy eşekler, on sekiz liradan yüz on sekiz liraya kadar satılan eşekler vardı. Eşek almak isteyen köylü, eşeğin sahibine:

— Nasıl, yürüyor mu? diye soruyor. Sahibi:

— Hele bir kere tecrübe et diyor.

Fakat müşteri kendisi binmiyor. Mal sahibini bindiriyor. Kendisi hayvanın yürüyüşünü uzaktan tetkik etmek fikrinde.

Mal sahibi eşeği şöyle bir okşuyor ve âdeta:

— Haydi aslanım; sakın beni mahcup etme! Der gibi bir şeyler mırıldanıyor ve onun çıplak sırtına bir iskemleye oturur gibi teklifsizce biniyor.

Eşekteki işgüzarlığı görmelisiniz! Hayvancağız sahibini küçük düşürmemek için öyle hevesli, öyle istahlı, öyle rahvan gidiyor ki!.. Değme keyfine! Herkes memnun: Pazarlık çabuk bitiyor ve eşek sahip değiştiriyor.

Bedri Rahmi Eyüboğlu, İnsan Kokusu

Günlük olaylar, bir sürü yazı beni "yalnızlık" üzerinde düşündürdü. Gerçek yalnızlığın, tek başına odasına kapansa bile topluluğu türlü istekleri ile içinde taşıyan insanda değil, topluluğun ortasında yaşadığı halde onun ağlarından kurtulmuş olan insanda olduğunu düşündüm.

İnsanlar, içinde bulundukları toplumun kurulmuş düzenine uyarak yaşıyorlar. Bu düzen yalnız göreneklerde değil, düşünme ve duyma gibi iç davranışlarda bile kendini göstermekten geri kalmaz. Üzerinde durulması gereken nokta bence budur işte.

Her şeyi topluluk hayatına borçlu değil miyiz? Onun dışında ne insanı, ne de eserini tasarlamaya imkân vardır. Böyle olmakla beraber, insanı yücelten toplum, onu alçaltıyor da. Büyüklük de küçüklük de hep o kaynaktan geliyor, içerideki hâlimizle dışarıdaki hâlimiz bir değil. Kafamızdaki düşüncelerle kâğıda geçişleri birbirini tutmuyor. Kendimiz için ayrı, başkaları için ayrı yaşıyor, ayrı düşünüyoruz. Böylece bizi yaşatan toplum bizi kendimizden, kendimiz olmaktan uzaklaştırıyor. Yazısını tamamladıktan sonra, bir müddet bırakıp da tekrar eline alan yazarın yaptığı değiştirmelerde yalnız söyleyiş kaygısının değil, bu müddet içinde gelip geçen olayların da tesiri aranmalıdır.

İnsanın kendi kendisi ile baş başa kalabilmesi öyle pek kolay işlerden değildir. Bir yandan topluluğun tepkilerine uğramak, öbür yandan kendi boşluklarına yuvarlanmak korkusu, bir çok yazarı ne iseler öyle olmaktan alıkoymuştur. Bu bakımdan, "yalnızlık"la "kahramanlık" bir gibidir. Bu satırları yazarken Stéphane Mallarmé hayalimde canlanıverdi: Öyle ya, kim onun kadar bir yandan alaylara ve yermelere göğüs germesini, bir yandan da boşlukla karşılaşmayı gözüne alarak kendi içine eğilmesini bilmişti? Toplumun ağlarından kurtulduğu için, şiirlerini okuyucularına göre değil, okuyucuları şiirlerine göre tasarlamış, yaşadığı zamanın dışında demir atmıştı. Elbette Mallarmé bir kahramandır. İnsanın hayatta ve sanatta, içini dolduran engellerle savaşmasından özüne varmak için arınmaya çalışmasından daha büyük kahramanlık mı olur? Bu savaşta insanın kendi hiçliği, toplumun sert tepkileri ile karşılaşabilir. Ama bunlar göze alınmadıkça gerçekten varlık da yaratıcılık da yoktur. Don Kişot, insanın yalnız içinden geçirebildiği, bazen bunu bile yapmaktan çekindiği şeyleri, her şeyi göze alarak yüksek sesle söylemenin sembolüdür, ilim ve sanat, bu uğurda savaşanların emekleri ile yüceliyor.

Yunus bu insanlardan biriydi. Baudelaire de bunlardan biridir. İlk halkası dünlerin, son halkası yarınların sisleri içine gömülen bu kahramanlar zinciri, hayatı kendisini kendisi olmaktan alıkoyan şeylerle savaş halinde geçen Gide'in ölümü ile bugün kırılmıştır. Boşlukta sarkan iki uç, yeni bir halka ile birbirine ne zaman kavuşacak? İnsanlık, bu yalnızlardan, bu savaşçılardan, bu Don Kişotlardan birini ne zaman görecek? Cevapsız kalacak bir soru. Ama gene de bunu sormaktan kendimizi alamıyoruz.

Suut Kemal YETKİN

Edebiyat Üzerine

Çeşitli iletişim araçlarında "Gökyüzüne bakarken, yavaşça ilerleyen ve giderek parlaklaşan bir ışık gördüm. Bu, bir uçak olamazdı; çünkü yanıp sönen kırmızı ışıkları yoktu. Cisim inanılmaz derecede parlaklaştı. Gökyüzündeki tüm yıldızlardan daha parlaktı. Sonra tekrar sönükleşti ve gözden kayboldu. Bu bir UFO olmalı." diyen kişilerle karşılaşmışsınızdır. Ne var ki, gökcisimlerini ve gökyüzünü çok iyi tanıyan amatör ve profesyonel gökbilimciler, bütün gece gökyüzüne baktıkları halde UFO'lara tanık olmuyorlar. Hâlbuki, yaşamlarını gökcisimlerini araştırmaya adamış insanlar olarak, bir "Dünya dışı yaratık"la karşılaşmayı onlar kadar isteyen kimse olmasa gerek. Üstelik, Dünya dışı yaşamı destekleyebilecek başka gezegen sistemlerinin bulunup bulunmadığı, gökbilimin ilgi alanlarından biri. İstatistiksel olarak, gökadamızdaki milyarlarca yıldızın çevresinde bulunabilecek milyarlarca gezegenin arasında, birkaç tane de olsa, yaşamı destekleyen, Dünya benzeri gezegenin bulunma ihtimali var. Buna karşılık, yıldızlar arası yolculuklar pek olası değil; yani bu yaratıkların bizi görmek için buralara gelmeleri çok zor. Günümüze kadar, uzaylıları gördüğünü söyleyen pek çok kişi ortaya çıktı. Ne yazık ki iddiaların % 90'ı kanıtlanamayan iddialar. Yani, onları gözleyenlere göre gerçek UFO'lar. Şimdi, yukarıda sözünü ettiğimiz "UFO'ya" dönelim. Burada anlatılanlar, bir Iridium uydusunun tanımına uyuyor. Yapay uyduların yeryüzünden görülebildiğini hepimiz biliriz. Bunların çoğunu, gökyüzünde yavaşça ilerleyen yıldız parlaklığında cisimler olarak görürüz. Ancak, özellikle bazıları çok parlak görünebilir. İşte yukarıda sözü edilen "UFO" bunlardan biri.

1997 yılına değin, gökyüzündeki en parlak yapay cisim, Rusların Mir uzay istasyonuydu. 1997 yılında, Iridium projesi kapsamında, bir takım haberleşme uyduları yörüngeye fırlatılmaya başlandı. Bu uydular, parlaklık rekorunu Mir'in elinden aldı. Iridium uydu filosu, yeryüzünden 782 km yukarıda, dairesel yörüngelerde dolanan toplam 72 uydudan oluşuyor. Uydulardan her birinin, büyüklüğü evinizin kapısı kadar olan ve neredeyse bir ayna kadar parlak üç anteni var. Eğer, uydulardan birinin anteni, güneş ışığını gözlemciye doğru yansıtacak konuma gelirse, yaklaşık 10 saniye sürecek bu parlamayı yeryüzünden izleyebilirsiniz. Yapay uydu gözlemleri, gökbilimin kapsamının biraz dışında kalsa da, amatör gökbilimcilerin ilgi alanlarından biri. Şu an yörüngede dolanan 8000'den fazla uydunun yaklaşık 400'ünü çıplak gözle görebiliriz. Yapay uydular için en iyi gözlem zamanı, sabah hava aydınlanmaya başlamadan kısa bir süre öncesiyle Güneş'in doğması arasında geçen; bir de akşam Güneş'in batışıyla havanın iyice kararmasından kısa süre sonrasına kadar geçen süredir. Bu zaman aralıklarının, uyduların yüksekliğine göre değişiklik gösterdiğini de unutmamak gerek.

Alp Akoğlu Bilim ve Teknik Şubat 2001